

22-ik szám. Május 28. 1868.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetekek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.) a kőziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes levelekben intézendők.

PEST, 1868.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV

M. AKAD. NYOMDÁSNÁL.

Mai számunkhoz egy fél ív melléklet van csatolva.

TARTALOM.

Cikkek: „Radics Ákos, Fiume képviselője.“ — „Idegen népek költészetéből.“ I. Román dal. *Moldován Gergelytől.* II. Török népdal. *Szilády Árontól.* — „A lovarda királynője.“ (Folytatás.) *Major Bédóltól.* — „Bártfa város régiségei.“ (Folytatás.) *Myskovszky Viktortól.* — „Egy magyar főúr másfél száz év előtt.“ — „Egy pár adat Vasvárirol.“ *P. L-től.* — „Egy hét története.“ *Vadnai Károlytól.* — „Vegeyes közlemények.“ — „Irodalom.“ — „Szerkesztői üzenetek.“

— „A kiadóhivatal üzenetei.“ — „A „Hovédalbum“ előfizető névsora.“ — „Ujdonságok.“

Képek: Radics Ákos, Fiume képviselője. — A bártfai templom gót székeinek részletei. — (*Myskovszky V. rajza.*) — Serédi György emléke a bártfai templomban, (*Myskovszky V. rajza.*) — Dunai képek: „Hajóvontatók.“ — „A Duna ere a Csepel szigetnél.“ — A miskolci avasi templom.

Irodalom.

* (*Megjelent a Csengery Antal által*) szerkesztett „Budapesti Szemle“ ez évi folyamának II. és III. füzetet. Tartalma: „Gifford Palgrave utazása Arábiában“, Hunfalvy Jánostól. — „A színészet, mint közügy, különös tekintettel a népszimfűre“, Dux Adóltól. — „Mohamet“, első közlemény A. L.-től. — „A közoktatás Magyarországon“, P. L. — „Irodalmi szemle“ és a Kisfaludy-társaság ülésének ismertetése. Ismételve ajánljuk e nagybecsű tudományos közlőnyt a mivelte közönség figyelmébe.

változatos tartalommal és csinos kiállításban. Szerkeszti dr. Orzovensky Károly és Chizer Kornél. Közöl érdekes cikkeket, a kellemest és élvezetesen a hasznossal párosítva; érdekes tárcacikkeket, a virágok életéből, fűrdői rajzokat (Trencséni Teple, Biarritz), fűrdői leveleket s ujdonságokat, — s közli végül a fűrdővendégek névsorát. Óhajtjuk e hiánypótló és életrevaló lap mennél nagyobb körben való elterjedését.

* (*Megjelent a „Fűrdői Lapok“*) mutatóványzáma, igen

(„Zemplén“) cím alatt jun. 1-től kezdve vegyes tartalmu hetilap jelen meg S. A. Ujhelyen.

Szerkesztői üzenetek.

— (*Debrecenben ifj. Csáthy Károly kiadásában megjelent*) „Vezérkönyv a számtanításban, tanít óképezei növendékek s népiskolatanitók számára. Irta Veres László főiskolai tanár és iskolai felügyelő.“ Ára 1 ft 2) kr.

— *Buddra*: P. A.-nak. Szivesen látjuk folytatását is.

— *Sátoralja-Ujhelyre*: Kl. A. Az 1818—49-diki eseményeket megírta már Horváth Mihály, Szilágyi Sándor, Kőváry László, Szeremley, Vargyas, Mészáros Lázár (e lapok szerkesztője által közreboosátva), Irányi Dániel (franciául), Frey, Rüstow (németül), s számos mások. Ezek után Held rövid s hibás adatainak áttüzetése felesleges.

— *Pesten*: M. F.-nek. Az új évnegyedtől kezdve megfelelő öhajításának.

— *Felsőbányára*: F. B.-nek. Későn jött s különben a legelső már benne ugyanannak apothosisé.

— *Eperjesre*: I. I.-nak. A kérdéses mű csakugyan kezünk közt van, adatain azonban magunk is megütköztünk, mert ellenkezőről volt tudomásunk, a miért nem is szándékoztuk közzé tenni.

— *Pozsonyba*: T. G.-nak. Afféls tárgyilagosat, milyen a közlött volt, szivesebben fogadnánk.

A kiadóhivatal üzenetei.

— *A „Hazánk s K.“* 1866 és 1867. évi egész, s 1865. második félvégi folyama Mezőkövesden Kalmár Károly úrnál 16 ftért megrendelhető.

A „HONVÉD-ALBUM“ előfizetőinek névsora. *)

§ (*XI. Közlemény.*) Földváry János Tass 8 ft; Halász Victoria A. Dabas 4 ft; Remenyik Imre Orlát 4 ft; Gyöngyösi István Vargyas 5 ft; Boncza György — 5 ft; Hordósy Teréz Kiliti 8 ft; Ács Zsigmond ref. lelk. Foktő 5 ft; Jakabfalvai László T. Dada 5 ft; Kruesz Vilmos lelk. Ebendorf 4 ft; Bachó Bálint Szendő 5 ft; Szeghi Kiss Lajos gyűjtő — 2 ft 50; Vathay Barnabás — 2 ft 50; Sziatinyi Nándor — 2 ft 50; Berzeviczy Koluman — 2 ft 50; Jeszenszky Ferenc — 2 ft 50; Kárász Emil — 2 ft 50; Thanhoffner Judith — 2 ft 50; Zúner Ferenc — 2 ft 50; Ferenczy József — 2 ft 50; Glatter Henrik — 2 ft 50; Mazurka Károly — 2 ft 50; Felix Antal Aranyhidka 5 ft; Gubicz András Pest 8 ft; Polatsek Ignác Temesvár 5 ft; Ferenczy Pál Pápa 5 ft; Vághó Dániel ref. lelk. D. Palkonya 8 ft; Saly Pál pléb. Csőor 5 ft; Ács György Simontornya 2 ft 50; Honvédgyelet Fogaras 5 ft; Juhász András Borbánd 2 ft 50; Nodeczky Gézánd Csécsé 8 ft; Vladár Sámuel B. Gyarmat 2 ft 50; Fausz Albert — 4 ft; Szilassy Miklós — 4 ft; Némethy Gyula — 4 ft; Illés Alajos Bozita 5 ft; Mudarassy-Czakus Matild Gortva 5 ft; özv. Madarassy Antalné — 5 ft; Jaucsár Sándor Rágyoltz 5 ft; Zinoskál Zsigmond N. Daróc gyűjtő 5 ft; Gábor János M. Vászárhely 5 ft; Piussich Lajos Pest 4 ft; Borbély Sándor — 4 ft; Keresztes Ferenc — 4 ft; Zaary Zsigmond — 4 ft; Entz Béla — 4 ft; Tondy Imre — 4 ft; Király János — 2 ft 50; Mäder Ágoston — 2 ft 50; Nagy Dániel — 2 ft 50; Riezinger Károly N. Zerénd 5 ft; Tóth Lajos P. Sz. Mihály 5 ft; Radó Dániel A. Bük 5 ft; Biró-Glatz Janka Arad 8 ft; Eng József Ártánd 5 ft; Szelstey Sándor Sz. Ivánka 5 ft; Kanizsny Zsigmond tanár Szatmár 2 ft 50; Kőlcsey önképző társulat — 2 ft 50;

Bella Ferenc Lapujtó 5 ft; Roboz József Tolna 4 ft; Vogronics János Kálvánca 4 ft; Sztrömszky Károly D. Szerdahely 4 ft; Fonay Imre Ocsárd 2 ft 50; Graf Lajos Miske 4 ft; Gálfi Sándor Gornyeszeg 5 ft; Máthé Károly M. Szilvás 8 ft; Nágel Bernát Buda 5 ft; Klöckner Péter Sz. Fehérvár 8 ft; Németh József Mesztegnye 2 ft 50; Szabó Aladár re. lelk. F. Görzöny 2 ft 50; Péterffy István N. Károly 3 ft; Kuncsek Nándor Pécs 5 ft; Strebitzky Irin provinciális Bócs 5 ft; id. Bornemisza István F. Bátka 8 ft; Kőntzei Károly Erzsébetváros 4 ft; ifj. Apáthy Péter 4 ft; Nemzsur Elek gyűjtő Veszprém 2 ft 50; Szigethy Pál — 2 ft 50; Tanos Pál — 2 ft 50; Csér József — 2 ft 50; Ambrus Lajos — 2 ft 50; Bucher Vilmos — 2 ft 50; Vagner János — 2 ft 50; Páld János — 2 ft 50; Széll Enília — 2 ft 50; Vida József — 2 ft 50; Tallián Dienes Pest 5 ft; Hanary Dánielnő

*) 8 forinttal díszes kötésű példányra, 5 ft-tal címképes borítékkal ellátottá rörtétek előfizetők. A 4 ft-os előfizetése fele a 8 forintos, s a 2 ft 50 kr az 5 ft-os összegnek, a másik fele az album megküldésekor postai utánvét útján fizetendő meg.

Minden tizedik előfizető teljes 5 frtnyi előfizetési összege a szabadságharc szobra javára Pest város letéti pénztárándál helyeztetik el.

Ezen szobor javára azonban bármily csekély külön-fizetéseket is legnagyobb köszönettel vesszük át, tudatva, hogy a számadások nyilvántarása tekintetéből úgy az előfizető, mint a külön adakozók nevéit és összeget mind lapunkban, mind a „Honvéd-album“ végén kinyomatjuk.

A „Hazánk s K.“ szerkesztője.

Negyedik évi folyam.

22 szám.

Május 28-án. 1868.

Radich Ákos, Fiume képviselője.

Radich régi nemes család ivadéka, született Pesten, 1835 dec. 31-dikén. Atyja József, Keszthelyen köztisztelőben álló orvos.

Gymnaziális iskoláit Keszthelyen, Szombathelyen és Pesten végezte; a technikai tudományokat kezdetben Pesten hallgatá, de később, a magyar növendékek iránti ellenszenvéről ismert Mayer Lambert igazgató zaklatásaitól szabadulandó, tanulmányait a bécsi politechnikumban folytatta.

Bécsben létekor is, mint tanuló, több lapnak levelezője volt, különösen kimerítőleg és alaposan értekezett az 1856-ik évi bécsi iparképzésről.

Már húsz éves korában, mint a bécsi politechnikum második osztályának növendéke, a felgyimnasiumok és reáliskolák számára mathesist írt Magyarországon tankönyvül elfogadás végett; — a

kéziratot az akkori magyar kir. helytartótanács megbíráltatta, s a bírálat úgy hangzott, hogy emű, úgy előadási módja és rendszere, miut szintén terjedelmére, s úgy elméleti, mint gyakorlati

értékére nézve, az eddig ismert mennyiség tanokat — magát a felgyimnasiumok és felreáltanodák használatára hivatalosan előírt tankönyvet sem vévo ki — messze túlhaladja; de a bécsi közoktatási miniszterium folytonos ígéreteivel addig húzta-halasztotta az ügy elintézését, míg végre a fiatal szerző, türelmét vesztve, munkáját újabb ígérek dacára a bécsi közoktatási miniszterium osztályfőnökétől vizszakérte; mint tud-

Radich Ákos, Fiume képviselője.

juk, szabad idejét most a felsőbb mennyiségtan kidolgozására fordítja, s ha készen lesz vele, reméljük, hogy mindkét munka egyszerre fog napvilágot látni.

1860-ban boldogult gróf Batthyány Kázmér és az élő Gusztáv testvérek horvátországi uradalmi-uradalmi találjuk, hol mint másodvállalkozó, az urbéri rendezéssel foglalkozott; onnan írta a „Pesti Napló“-ba, a megszűnt „Ország“-ba, később a „Hon“-ba, „Magyarország anyagi érdekei“-be, a „Hazánk s a Külföld“-be és egyéb lapokba azon számtalan politikai, vasuti, csatorna-ügyi, úrbérrendezési, tengerészeti és egyéb nemzetgazdászati tárgyú cikkeit, melyek közül különösen a horvátországi tartománygyűlési mozgalmak, az ottani párttörekvések hí és élénk színekkel ecsetelt ismertetései, nagy figyelmet ébresztettek. Nemzetgazdászati cikkei általában alapos és sokoldalú tanulmányról tesznek tanúságot.

Az 1861-diki emlékezetes ozali néplázadás folytán, mely a Magyarországgal való régi közjogi kapcsolat helyreállítását követelte, hosszabb üldözésnek volt kitéve, s benne a horvátországi magyarellenes párt, rajongó képzeletében, a magyar emisszáriusok egyikét akarta felismerni, és a néplázadás szítói egyikének tartotta. A hosszú bírói vizsgálat s az e tárgyban felvett 56 darab jegyzőkönyv az ellenkezőt bizonyították, s kiderítették, hogy a lázadás magva az 1848-ban mesterségesen előidézett szerencsétlen események következményeiben, Horvátország politikai és anyagi helyzetének tarthatlanságában keresendő.

1863-ban aug. 1-jén nőül vette boldogult Matkovich Máté, volt fiume-megyei alispán egyetlen, művelt lelkű leányát, Ludovikát.

1865. tavaszán Horváth Boldizsár, a Batthyány-család akkori jogigazgatója, a család horvátországi nagy terjedelmű uradalmi urbéri rendezéseire Radichot vállalkozó főmérnökül s önálló vezetőül szólította fel; e felszólításnak a legnagyobb készséggel engedett, s az akkori magyarellenes szellemben szervezett ottani törvényszékek mindennemű akadályt felhalmoztak a magyar vállalkozó mérnök működésének megnehezítésére, s hogy mindezen ellenséges törekvésekkel szemben mily mértékben oldotta meg feladatát, kiténik Horvátország e téren legkitünőbb szakemberének, Zuvics József báni táblai ülnök és harmadbírósi referens írásbeli nyilatkozatából, melyben elismeri, hogy a zágrábi másodbírósnál, korrektség és technikai kivitelre nézve, hasonló mérnöki munkálatok még nem fordultak elő.

Időközben Horvátországban több nagyobb uradalom rendezésére lett felszólítva, de a tett ajánlatokat nem fogadta el.

1865. nyarán Fiuméba tette át lakását, hol

élénk részt vett a társadalmi és politikai mozgalmakban, s rövid idő alatt a fiumei polgárok tiszteletét és szeretetét vívta ki magának.

Midőn ő felsége mult évi máj. 24-dikén a fennálló törvények értelmében a magyar országgyűlésre küldendő képviselő választására felszólította, Fiumének összes polgársága, élén Fiume köztisztelőben álló vezérférfiaival: dr. Collatio, dr. Giacich, dr. Gioletich, Matkovich Gáspár, dr. Randidich, Sgardelli, Valluschnig stb., őt kérte fel a fiumei szabad tengerparti kerületnek egyhangulag megválasztandó képviselőjelöltjéül; másnap már a kaszinó épületére volt kitérve a fiumei képviselőjelölt nagy zászlója e felirattal: „Evviva nostro deputato Radich Ákos!“ mire az egész város magyar nemzeti lobogókkal lett feldiszitva; választás napján a választók lelkesült éljenzései és az ablakokra gyűlt fiumei hölgyek kendőlobogtatásai között, magyar nemzeti zene kíséretében, karszékora vitetett a Corsón végig a választás színhelyére, hol eddig hallatlan lelkesedés között képviselőnek egyhangulag meg is választott, másnap a város nagyszerű banquettet és szórakozást rendezett tiszteletére, s maga a magyar országgyűlés is, mult évi június 4-dikén történt igazolatása alkalmával élénk éljenzéssel tisztelte meg Fiume képviselőjét, midőn egyszermind a koronázási küldöttség tagjává választotta meg, s néhány hét múlva megürülvén az egyik országgyűlési jegyzői állomás, majdnem egyhangulag lett e díszes állásra megválasztva.

A delegáció megválasztásánál 215 szavazatból 212 esett az ő személyére; azonban a kormánypárti képviselők később nem kis megütközéssel tapasztalhatták, hogy több elvi kérdés eldöntésénél a balközéppel szavazott.

Legújabb, az alföld-fiumei vasut kérdésében történt oppositionális föllépését s azután Fiumének az anyaországba még mindedig meg nem történt közvetlen bekebelezése tárgyában az összes miniszteriumhoz intézett, indokolt s a képviselőház független nézetű részében nagy és helyeslő szenzációt okozott föllépését ismerik olvasóink, mely erélyes föllépése nemcsak a testvér fiumeiak, hanem bizonyára Magyarország összes lakossága részéről a legnagyobb elismerésben részesült.

Adja isten, mikép Fiume lelkes fiatal képviselője útján mielőbb teljesebbé menjen azon általános nemzeti óhaj, hogy Fiume Magyarország-nak váljék nyílt kapujává, melyen át az egész világgal léphetünk összeköttetésbe!

Idegen népek költészetéből.

I.

Román dal.

„Szürke tollú kakuk madár,
Szépen dalolsz, ha itt a nyár!
Eltartalak piros borral,
Szép buzából, lágy cipóval;
Leszsz lelkem drágasága:

(Románból.)

Csak jöjj s dalolj palotámba'.
,Méreg legyen hordód leve,
Cipódat a penész egye;
Inkább szállok ágról-ágra:
Ez lelkemnek szabadsága!

Moldován Gergely.

II.

Török népdal.

Alig láttam, oda vagyok;
Ara fénylik, szeme ragyog,
A hangjáért, termeteért
Nagy a világ — felhányható!

(Törökből.)

Göndör haja nyakára lóg,
Barna pettyek imitt-amott;
A szaváért, járásáért
Nagy a világ — felhányható!

Ilyet soha se láttatok,
A milyen szerelmes vagyok:
Olyan bűvös-bájjos lányért
Nagy a világ, — felhányható!

Szilády Áron.

A lovarda királynője.

— Egy uracs elbeszélé e. —

(Folytatás.)

Az meg ránk, férfiakra nézve volt lelkesítő, midőn misz Bella lovagolt.

Szokta ő is mutogatni a mülovaglást egy hatalmas idomított farkón. Azt is Alfréd tanítá be.

Ilyenkor Alfréd gyönyörködve állt a korlátnál, hátát a falhoz támasztva. Egész lényén látszott a gyönyörködés. Itt nem volt veszély.

Leginkább örült annak, mikor így látta lovagolni, hosszú, uszályos bársony ruhában, tollas kalappal, lengő fehér fátyollal, mint egy amazont.

Csak az abroncsugrálásokat, saltomortálékat s azokat a mutatványokat nem szorotte misz Bella részéről, melyeket rövid ruhában kellett végezni.

Volt oka a félelemre, aggályra. De ez az ok nem látszott ki a közönség közé, s én erősen hiszem, hogy azért érdeklődtünk annyira irántuk, mert magánviszonyaik olyan jól el voltak előttünk rejtve. Egész kis köztársaságot képezték együtt, s mi sohasem tudtuk, ki melyiknek férje, felesége.

Mr. Raff Alfréd és misz Bella d'Atti már négy év óta férj és feleség voltak s házasságuk már három év előtt megörvendezteté egy kis szőke leánygyermekkel. Ez amouretteket, kis manókat játszott, ha szükség volt rá.

A titkolózás a signor kívánata volt, a ki jól tudta, hogy egy mistressnek mindjárt nincs oly vonzó hatása a lovarda látogató közönségre, mint egy misznek.

Mr. Raffnak tökéletesen igaza volt. Természetesen! Mi szüksége van egy négy év óta házas nőnek és anyának paripa hátán, abroncsokon ugrálni.

Mig úgy bámultuk őt, mint egy ifju leányt, Raff az asszonyt és gyermeke anyját féltette benne.

Nekünk még csak fel sem villant gondolatunkban, hogy nem leány.

Raffnak abban is igaza volt, hogy féltette. A legközelebbi okot szintén ő tudta, mi nem.

Egy idő óta misz Bella mozdulatai, ugrásai kezdtek bizonytalanok, nehézkesek lenni; hamar elfáradt; koronkint leült a széles deszkán, mely a ló nyergét képezte.

Raff mindig növekvő nyugtalansággal kísérte. Mint később megtudtam, ez időben sokszor kérte a signor impressariót, hogy ne engedje őt táncolni. Azonban az igazgató egy érdekes pontot vesztett volna programjából, s nem vállalkozott ez áldozatra.

Misz Bella nem panaszkodott, nem szabadkozott, nem tett kifogásokat, mint a hogy kényes énekesnők hasonló körülmények között tettek volna. Ő méltányolta a társulat érdekeit; fellépett, a hányszor mondták neki, a nyilvános veszedelem érzetével; annak dacára.

Mr. Raff valóságos szederjes szint váltott, midőn ezután látta őt táncolni aranycsillagos rövid ruhájában. Nem pattogott többé. Az egész ember olyan volt, mintha beteg lett volna.

Egyszer misz Bella megingott a ló hátán. Azt hitük, leesik.

Raff szemhunyvá ragadta meg egy mellette álló lovastiszt karját.

— Bocsnat, szédülés! — mondá.

A markolás három hétig meglátszott e tiszt karján. S a jó fiu csak Raff erejét bámulta, melylyel oly hatalmasan meg tudta fogni.

— Iszonyú izmai lehetnek a fickónak! — mondá.

Egyszer aztán bekövetkezett a katasztrófa, melyre az olvasót, úgy gondolom, előkészítém.

A cirkus tolongásig telve volt. Az otromba zene élénkebben szólt, mint valaha. Egymás után ment végbe a csikós, angol lovas ismert műatványa.

Végre misz Bella következett.

Aranycsillagokkal szövött könnyű fehér rövid ruhát viselt. Mind yájuknak feltűnt, mintha tulajágosan be lett volna fűzve. Halvány volt, a mit a pirosító csak még jobban kiemelt; zemei bágyautak.

Nyilván rosszul érezte magát ez este.

A bejáratnál mr. Raff emelte a lóra, s néhány bátorító, gyöngéd szót sugott neki; mikre szomoru mosolylyal hajta meg fejét.

Aztán hajrá! A harsogó zene hangjai mellett előre! szalagokon, rudakon, papírral bevont abroncsokon keresztül!

Mikor az első abroncs hoz ért, melyet egy clown tartott: nem ugrotta át. Mintha megijedt volna e számtalanszor megoldott feladattól; vagy a clown tartotta rosszul az abroncsot! Haragosan pillantott rá.

Jött a másik abroncs. Azt maga a signor tartá, lehető kecsesel és előzékonysággal.

Azt szerencsésen áttörte.

A harmadiknál ismét leguggolt a lóra. Nem ment.

A negyedik megint a clowné volt. Ugrott, egyensúlyt veszített, s lebukott a korlátra.

Általános ijedt sikoltás tört ki; de ezt messze tuharsogá egy nem emberi, hanem vadállati or-

ditás, melyet Raff hallatott. Három ugrással ott termett a lovarda másik oldalán. Ő ragadta fel — a trónról leesett királynőt.

A szegény gyermek el volt ájulva; ajkain egy pár vércsepp jelent meg. Borzasztó látvány volt, kívált nekünk, a kik érdekelve voltunk iránt. Hát Raffnak, milyen lehetett.

Ölében gyöngéden vitte ki a könnyü terhet. Az igazgató s az egész személyzet szorgoskodva követte. Hogyne! a királynő volt az, az egész társulat ékessége, büszkesége, szeméfnye.

Mint ismerős, a helyzet rendkívülisége miatt szabadságot vettem magamnak, követni a csoportot a külső csarnokokba.

— Fussatok orvosért! — kiáltott az igazgató.

Raff nem szólt, csak nyögött, hörgött. A felindulás megfojtással fenyegette. A szűk öltözdébe vitte nejét. Ájult volt-e, vagy halott: nem tudhatta. Ott két szekre tett deszkára fektetvé, leborult előtte, és zokogott tehetetlenül.

S itt láttam azon kép eredeti tárgyát, melyről ez elbeszélés folytán szóltam.

A kis amourette sem hiányzott. Valamely jószívű női tag elhozta, hogy a mint az anya felnyitja szemeit: első tekintete gyermekére essék.

Raff egyik karjára vette a kis gyermeket, a ki nem érté a történeteket, csak meg volt ijedve és a „mamát“ szölonatá; másik kezével a beteg két kis kezét fogta össze és csókjaival halmozá.

Az előadás egy kis időre megzavartatott, hanem csak kis időre. Usakhamar megjelont az igazgató és tudatta a közönséggel, hogy a baj nem jelentékeny, a mutatványok folyhatnak tovább. Legbecesebb tulajdonsága egy igazgatónak a hidegvér, flegma, mely nem engedi magát sodrából semmi által sem kizavartatni.

Aztán a program szorint előrohantak a bohócok; ugrádoztak, bohóskodtak, hanem nem volt igaz kedv. S az előadás végét a közönség fole sem várta be.

A baj nem volt jelentéktelen. Az orvos megjött, megvizsgálta az ájult nőt s megállapítá, hogy karja és vállsontja el van törve. Ha meggyógyul is, a mi nagyon kétséges, mindig görbe fog maradni és soha többé lóhátra nem ülhet.

Hogy pedig rögtön beköthessék és bandaget alkalmazhassanak rá: tüstént kórházba kell vinni, a hol minden apparátus megvan, míg magánháznál iszonyú sok idővesztésbe kerül minden szükségletnek megszerzése.

Olyan közönséges beteg-kosárral azonnal meg

is jelent két kórházi szolgál, s elvitték a beteget, a ki még akkor sem nyitá fel szemeit.

Raff, a kis gyermekkel karján, támolyogva kö-

vették őket. Nem akart tőle egy percig sem megválni.

(Vége köv.)

Major Béla.

Bártfa város régiségei.

(Polytatás.)

A keresztelő medencétől jobbra nyílik a Máriának szentelt Serédy nevű kápolna bejárása, annak nyugoti oldalfalán létezik beeresztve a Serédy György lovagi alakját ábrázoló oszlop. — A XVI-dik században Serédiék igen gazdagok

erősített csillagsarkantyú. (Lásd a 344. lapon.) Az alak lába alatt fekvő — bátorságot és jellemzilárdságot jelentő — oroszlán látható. A háttért egy kezdetleges, renaissance ízlésű kapuzat képezi, melynek mintegy ivezete alatt foglal he-

A keresztelő templom got. szoborának részletei

(Myskovszky V. rajza. Szövege a 344. oldalon.)

voltak. Serédy György volt a várostól nem messze fekvő zborói vár ura, melyet később fia Gáspár, Rákóczy Györgynek 30,000 darab, egy évben vert aranyért adott el.

E szép és valódi műizléssel faragott márvány-sírlapon Serédy György a XVI-dik században divott páncélban van ábrázolva. Nyílt sisakkal fedett feje párnán nyugszik, arkifejezése határozott és nemes, bajszát és kétfelé osztott hosszú szakállt visel, jobbában zászlót tart, míg balkeze kissé hajlott magyar kard egyszerű keresztmarkolatán nyugszik. Díszített mellpáncélja alatt sodronyong van, lábszárai szintén pikkelyes vaslemezekkel vannak fődve, s lábfeijén szíjjal meg-

lyet az alak. A sírlap szélein latin betűkből következő felirat olvasható: „MAGNIFICVS DOMINVS GEORGIVS DE SERED OBIT DIE 23. MENSIS APRILIS ANNO DOMINI 1552.” (Nagyságos Serédy György úr; meghalt aprilis havi 23-dikán, az úr 1552-dik évében.)

Régente e sírlap a kápolna közepén lévő négyoldalú síremléket fődte be, most a többi részei a templom különböző helyein vannak elszórva, melyeknek oldallapjain szép latinsággal szerkesztett versek olvashatók.

A régi sírkövek alakjainál gyakran előfordul azon eset, hogy az alak te-tének részei közt hiányzik a természetes arány; itt azt nem tapaszt-

talhatni, sőt az egész alak természetesen helyzetben van felfogva, az alak teste tetemesen kidomborodik a síkból. Van remény, hogy ezen remekművi siremlék részeivel együtt régi helyére, a kápolna közepére fog felállíttatni, a mi igen kívánatos és célszerű lenne, miután úgy, a hogy most van, a mellette lévő padok alsó részét eltakarják, s csak az alak felső része látható, másrészt ezen elhelyezés miatt e kápolna mausoleum-forma kinézetét nyerje.

Az említett sirlapon kívül van még e templomban elszórva több sirlap, így például a keresztelő medence mellett, a déli mellékhajó keleti oldalán befalazott, több-kevesebb műizléssel készített városi tanácsnokok sirlapjai, nemkülönben a templom talajába beeresztett, de fekvésüknél fogva domborműveikben igen megrongált sirlapok. Ezekből is látszik, hogy a bártfai templom első helyet foglal honunk régi templomai közt, sőt külföldön is ritkítja párját azáltal, hogy tizenkét eredeti gót oltára van, melyek közt néhány nagy műbecsesel bír.

Az oltárok részint a középhajót a mellékhajóktól elválasztó pillérekhez támaszkodnak, részint pedig a templom egyes kápolnáiban vannak elhelyezve, és kivétel nélkül a XV-dik században divó szárnyoltárok szerkezete szerint készítvék. A belsekrény leg többnyire a főszentnek alakját tartalmazza, s a szárnyajtókon, arany alapon festett képek igen emelik egy ily gót oltár fényét és szépségét. Az illető oltárszekrények (Altarschränke) rendszeren egy predellán emelkednek, mely a tulajdonképeni oltárt képező, egyszerűen faragott kőasztalon nyugszik.

Nem leendő talán érdektelen, ha a templom tizenkét gót oltárát rövidöden megismertetem. Megjegyzendő, hogy a templom alaprajzán láthatók ezen oltárok helyei és a számok a következő sorszámokra vonatkoznak: I. *Az úr születésének oltára*. (Altare nativitatis Domini.) Ez a templom legdiszesebb és legnagyobb oltárainak egyike. A templom északi oldalán lévő árkádok első pillérjénél áll, belsekrényében Krisztus urunk születésének jelenete remek kivitelű faragványban, számos, meglepő természetességgel faragott alak élénk környezetében, az előtérben az újon-szülött üdvözítőt imádó angyalok gyönyörű csoportja, háttérben nagyszerű tájkép, hol hegyekről nyájakkal lefelé siető pásztorok láthatók. Ezen alakzatok a háttértől egészen elválnak, és művésziön vannak előállítva. Különösen a gyermek Jézus mellett térdelő Mária alakja, szende arckifejezésével, valódi remekmű. — A belsekrény

alakjai művészies felfogásának a szárnyajtókon levő aranyozott alapon festett és urunk életére vonatkozó jelenetek felelnek meg, melyek Schongauer híres rézmetszetei után vannak festve.

Az oltár faragványát a krakkói Mária templomban levő, Veit Stwosz által készített remek kivitelű főoltár faragványaiával hasonlóknak találtam, mi azt bizonyítja, hogy ezen oltárt, valamint a híres löseit is, Veit Stwosz a XV-dik század vége felé készíté. II. „*Ecce Homo*“ oltár, Jézusnak műizléssel faragott természetesen nagyságú szobrával. III. *Sz. kereszt* oltára; a belsekrényben látható a keresztfán megfeszített üdvözítő, Mária és János szobraival, az oldalakon páholy-forma filkékkel az ő szövegség négy profétája látszik, kezeikben feliratos szalagokat tartva. Megemlítésre méltók a szárnyajtókon levő remek festmények, hol a tizenkét apostol ülve látható, kezeikben jölvényeket tartva. IV. *Sz. Mária* oltára. A szekrény belsejében három alak műizléssel faragva és pedig sz. Mária a gyermek Jézust karján tartva, egyik oldalról sz. Ambrósius, másikkól sz. Ágoston püspökök szobraival. A szekrény felső részét felette karcú oszlopokon, mennyezetek alatt álló, finom kivitelű szobrocskák által díszített, gót architektura képezi, mely fölfelé törekvő jellegével a faragászat bizonyos merészségével van összeállítva. V. *A fájdalom anyja oltára* (Mater dolorosa,) szép és megható természetességgel előállított alakzatokkal. Ez oltár szárnyain levő remek festményeket legújabb időben az a szerencsétlenség érte, hogy kontár kezek által kijavítottak, azaz, helyesebben mondva, egészen elrontattak, úgy hogy művészi becsüket elveszítették. VI. *Sz. Appolonia* oltára, a szekrény közepén álló sz. György, Appolonia és Erzsébet középszerű kivitelű szobraival. VII. *Sz. Mária oltára*, középszerű faragványokkal, de becses festményekkel. VIII. *Sz. András oltára*, a templomhoz későbbben hozzáépített kápolna keleti oldalfala mellett; szekrénye hiányzik, de a helyett, úgy mint szárnyain, aranyozott alapú festményeket mutat; különösen szép a közepén lévő sz. András, kezében az X forma keresztet tartva.

Ez oltár párkányzatát és szerkezetét, valamint a festményeken az alakok nehézkes felfogású kivitelét tekintve, úgy látszik, mintha ezen oltár a templom legrégebb oltárműveinek egyike, és alkalmasint e kápolna építése előtt a déli mellékhajó keleti oldalfala mellett állhatott. IX. *Mária Majdolna oltára*, a főbejárás feletti kápolnában van, szép, de már tetemesen megrongált faragványokkal, szárnyain középszerű kivitelben a szeretet cselokedeteit (opus charitatis) mutató jelenetek

festményeivel. X. a Serédy kápolnájában levő sz. *Mária oltára*, remek műrészleteivel, és a szárnyajtókon levő Krisztus születését ábrázoló, mestorilag faragott és megaranyozott féldomborműveivel; ily kivitelű szárnyajtók hazánkban csak a löcsei főoltáron és itt léteznek. Az oltár teteje egészen hiányzik, de egyes töredékei, mint Sebestyén szép szobra a főoltár mellett, egy falfülkében vannak eltéve. XI. *Az utolsó úrvacsorát ábrázoló oltár* a széntségház mellett áll. Közép részén az utolsó vacsorát ábrázoló szép festmény látható, az apostolok természetes kivitelű alakjaival. A bal szárnyajtón, aranyalapon a manna-hullás, a jobb oldalán levő pedig Melehizedek főpap, midőn az ó-szövegség első vérméltküli áldozatát — kenyert és bort — mutat be az urnak. Ezen oltárt a mellette levő széntségházzal annak elötte igen szép vasrácszat zárta el, de jelenleg csak csekély számú részlete maradt meg. E rácszat kiegészített állapotban a széntségházat ábrázoló képünkön látható. Végre XII. a sekrestye feletti kápolnában levő sz. *Borbála oltára*, kis méretokkal bír ugyan, de jelesen faragott alakokkal és sz. Borbála életére vonatkozó festményekkel.

Sajnálattal kell itt említenem, hogy a főoltárt nem is számíthatom a fentidézett műbecsű oltárpéldányok közé, miután az már későbbi, renaissance izlésű, 1650-dik évből való és különös műbecsrel nem bír.

Midőn az evangélikusok a XVII-ik században egyes időközökben e templomot bírták, akkor készült a főoltár és a fő bemeneti kapu, melyen épen mint a főoltár részletein, már a XVII-dik század közepé táján hanyatlásnak és elkorcsosulásnak indulni kezdett renaissance izlés idomai láthatók.

Hogy e templom eredeti főoltára gót izlésű, és pedig nagy mértékkel bíró lehetett, az kétséget sem szenved; mert ha a templom mellékoltsárai a gót izlésnek oly remekművei, milyen lehetett akkor az eredeti főoltár, miután ez legdíszesebb szokott lenni a többi mellékoltsárok közt; de hát hová lett és mi történt vele? Arról valóban nincsenek adataink.

Ugy látszik, hogy egyes megmaradt részletei a mostani főoltáron alkalmaztattak, mint a ciborium felett álló sz. Egyed apát — a templom véd-szentjének — ember-nagyságnál nagyobb, gót izlésben remekül faragott szobra; továbbá szent János evangélista és Zachariás szobra. A két utóbbi a XV. század vége felé dívó dús fürtözötti hajjal, máskép egyszerű, méltóságteljes alak. Végre a mostani főoltár legszűkebb oldalain virágos aranyos alapon festett sz. István és sz. László ki-

rályaink természetes nagyságu képei, melyek később kori rococo, izléstelen formájú ráházatban vannak.

Én azt hiszem, nem csalódom, ha állítom, hogy az említett sz. Egyed, a régi gót főoltár szekrényének egyik szobra lehetett, valamint a két említett kisebb szobrocška az oltár felső részén levő menyezetek alatt volt alkalmazva, s hogy a szent királyainkat ábrázoló két táblafestmény, az eredeti oltár szárnyajtóit díszítette.

Ezen megmaradt részletekről ítélve is, az eredeti gót oltár még nagyobb lehetett, mint a löcsei templomban levő, jelenleg a birodalom legnagyobb gót oltára, és ez valószínű, mert a szentély tetejemes magassággal bír.

Az elősorolt gót oltárok után következnek a templom több helyén levő egyházi gót székek.

A román és gót izlésű régi templomokban a nép számára nem voltak padok, ülőhelyek, legáltalibb ily rendeltetésű gót padoknak még eddig nem jöttek nyomába; a nép vagy állva, vagy térdelve végezte imádságát, kiváltságokkal, — t. i. ülőhelyekkel — mint látszik, csak egyes testületek vagy a főrangú és gazdag magányzók bírták. A templomokban jelenleg található régi székekben annakelőtte csak a papság, a városi tisztviselők, és más magasabb rangu egyének ültek. E székek magas háttámlákkal ellátva, a templom oldalfalaihoz támasztva álltak, s némelyiket művészi izlés és pazar fény ékesített. — A nép csak a XVIII-dik században nyerhette padjait, melyek rendszeren egyszerűek.

Általában az egyházi székek, kivitelű módjuknál és izlésüknél fogva, három főosztályba sorozhatók: t. i. 1) vannak oly székek, melyeknek díszítőművei a gót izlésnek megfelelőleg vannak faragva és alapszínezettel befestve, — azonkívül kivétel nélkül háttámlákkal ellátva, melyek táblázata szőnyeg-mintákat utánzó arabeskekkel, állatokat ábrázoló alakzatokkal és cimerekkel díszítvék oly formán, hogy kissé bemélyedett hátterük vörös, vagy kék, sötét színnel van befestve, s a háttértől a világosabb, legtöbbször természetes faszíniú díszítőmű igen kedvező hatással válik el. Ily kivitelű gót székek az izlésnek megfelelő tornyocskákkal és ívezetekkel ellátott koronázó mennyezettel bírnak, s a XV-dik század második felében és annak vége felé leginkább divatoztak.

A második osztályzatba azon székek tartoznak, melyeknél ugyan még a gót szorkezet megvan, de díszítőműveiket különböző színű fa-darabocskákból művészilag és néha nagy fáradsággal összo-

rakott, különféle geometriai alakzatokat és csillagokat utánozó rakmű — mozaik — képezi. Részelein látszik már a XV-dik század első felének kora, renaissance műtörekevése.

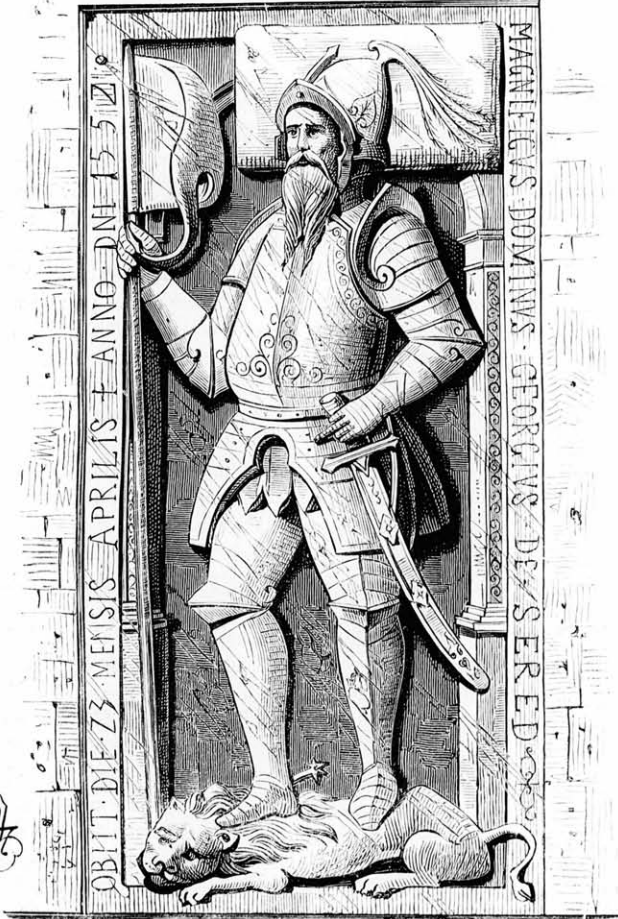
Vége a harmadik csoportozatot azon székek képezik, melyek a görög vagy a római klasszikus műízlést utánozva, minden későbbi kinövésektől még ment oszlopokat és félkör idomú diszkapuzatokat képező architektúrával bírnak, egyes díszítvényeik mozaik-szerűleg vannak kirakva, de azok már nem mértani szabályosságú idomokat, hanem levelekben és virágokban már a természet utánzásánaktörekevését mutatják. Ily szerkezetű és díszítésű székek a XVI-dik század vége felé és a XVII-dik század közepe tájáig dívtak.

A kezdetétől oly szép és egyszerű renaissance műízléssel felesleges formák, görbe vonalak és hajlott síkok alkalmazása által hanyatlásnak indult és később a XVIII-dik században végkép elkorcsosodott.

Előre bocsátva az egyházi székek művészi beosztását, most lássuk a bátfai templomban levő székeket, hol az említett mind három osztályzat különös szép példányai által van kellőleg képviselve. A legboccosabbak és legrégebbek az orgona alatti székek, egész sorozatot képezvén, tizenkét ülésel ellátva, minden második ülés felett felvált-

va a háttér deszkázatába bevészt és befestett díszítvényekkel. Az ülőhelyek száma szerint ily díszített táblázatnak hatnak kellene lenni, de egy újabbkori újítás alkalmával egy tábla megrongált állapotban kivételt, és így jelenleg csak öt táblázat van.

Az első ülés feletti táblázaton bevészt szép gót izlésű ráházat közt négy cimere látható :

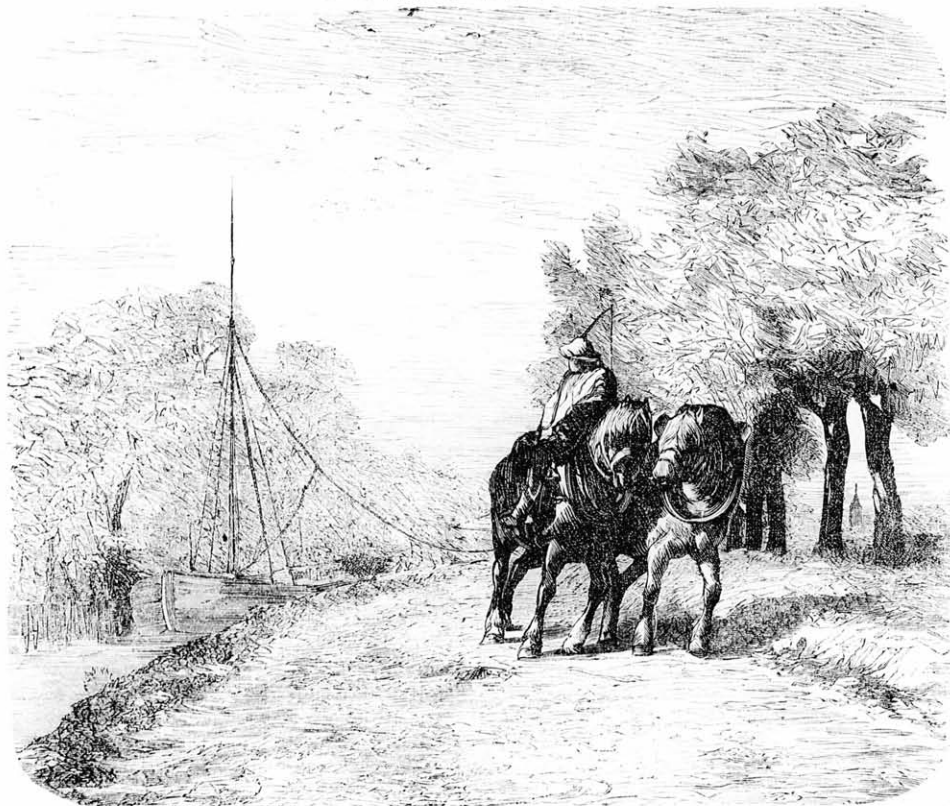
Serédy György emléke a bátfai templomban.

(Myskovszky V. rajza.)

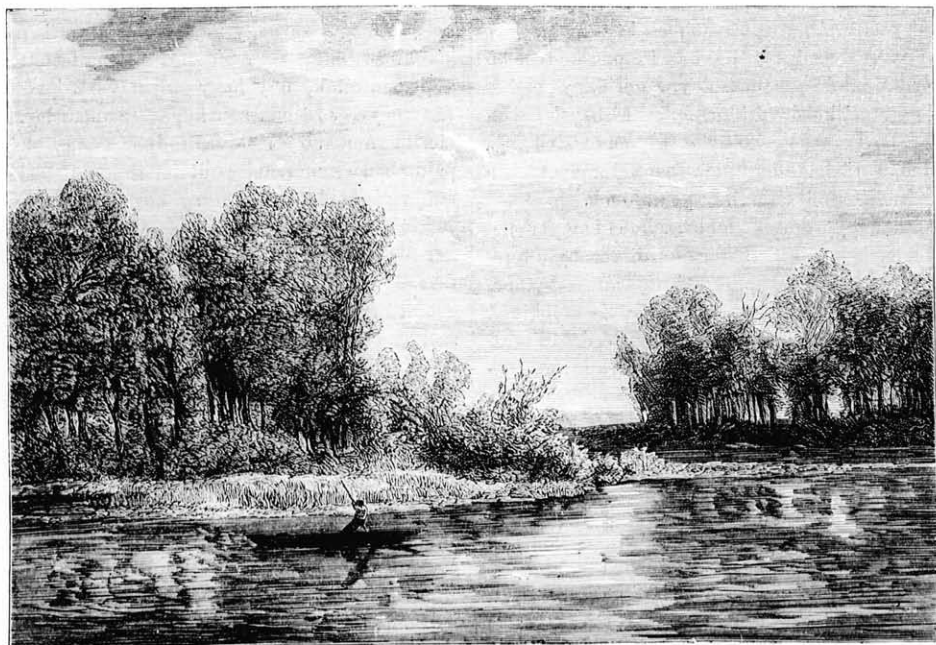
REX CIPRIE, REX ARAGONIE, REX AVERNIE (?) és REX SICILIE feliratos szalagokkal díszítve, láncon megerősített két egyik forma állati szörny által mintegy őrizve. A második táblázatot képvisünk mutatja, hol az egyiken Magyarország négyfolyamos cimerén kívül, Angol és Spanyolország cimerei, még jelenleg is használt heraldikus képletekkel láthatók, egy, szintén láncon levő, szárnyakkal és hosszú tekervényes farkkal ellátott állati szörny által őrizve. — Vajjon a mes-ter itt a díszít-

ményt képező, függő fűrtökkel ellátott szőlőgerezd által nem akarta-e börtörmő hazánkat jellegezni? A mellette lévő táblázaton pedig Magyarország és a társországok cimereit, Mátyás királyunk és neje Beatrix királynénak aragoniai cimereivel együtt láthatni. Az egészet szép gót díszítvény veszi körül. A negyedik és ötödik táblázat szintén állati szörnyekkel díszített, Francia, Dácia, Norvégia, Cseh

DUNAI KÉPEK.

hajóvontatók.

A Duna ere a Csepel-szigetnél.

és Svécia királyságok cimerepajzsait mutatja megfelelő rámázatban.

Ezen székerek régi cimereiknél fogva heraldikai szempontból igen fontosok, miután itt még oly királyságok cimerei vannak, mint például Dácia, Cipria, Svécia és több királyságé, melyek már régen eltűntek.

Mondják, hogy ezen székekben az illető királyságok követői ültek volna, de ezen állítás nem állhat, miután Bártfa a politikában soha oly nagy szerepet nem játszott. Én azt hiszem, hogy miután

ily cimerepajzsok a gót építményeknél mint díszítmények alkalmaztattak, itten is csak decoratio értelemben vehetők.

A szék egyik oldalalszékjében romekül és valódi mesteri kivittel faragott díszítmények közt, a város kettős bárdú, liliosom, koronás és négy folyamos cimere látható, mely felett egy szalagon e székek készítésének évszáma, 1483 olvasható.

(Folyt. köv.)

Myskowsky Viktor.

Egy magyar főúr másfél száz év előtt.

Történetbúváraink az utóbbi évtizedekben figyelmüket ősaink házi életére is, a multhoz képest nagyobb mérvben terjesztik ki s e tekintetben közölték adataik hazánk különböző történelmi szakának élénk korrajzi és műveltségtörténeti képét nyújtják.

Lapunk már címénél fogva is előszeretettel közli a korrajzi érdekességgel bíró okiratokat, melyeknek már egész gyűjteménye jelent meg e hasábkon. Most is ily korrajzot közlünk itt alább levéltáraink fáradhatlan szorgalmu buvára, *Thaly Kálmán* tolla után.

E buzgó tudósunk ugyanis az általa gyűjtött és rendezett „Beresényi Miklós és Károlyi Sándor levelezései“ elé oda ígatta az ép oly hős, mint örökemlékü hazafinak, a szabadság és II. Rákóczy Ferenc tántorithatlan hívének, gr. Beresényi Miklósnak életirátát, melyben többek közt így ír:

Ungvárral az ifju II. Rákóczi Ferenc kedves lakóvára Munkács, szomszédos; a két nagy ember gyakran találkozott. Ekkor fejlett ki benső barátságuk. És Beresényi felkelté a nemesszívü ifju fejedelem tüzelekében ama szent eszméket, — a melyeknek mindketten martyrjai lőnek.

Felső-Magyarország jobbérzelmü magyar nemességének — a kik Rákóczitól, Beresényitől remélték a haza ügyei jobbra-fordítását — gyűllye volt ekkor Munkács és Ungvár. Ez utóbbinak bő leírását bírjuk, melynek számos érdekes részletei Beresényi beléletére, tanulmányaira, magánfoglalkozásaira, műzítésére, egyes szenvedélyeire vetnek meglepő világosságot.

Lássunk belőle néhány, öt közölről érdeklő ily képet.

Az ungvári várpalota Beresényi idejében élé fénynapjait. Pompás nagyúri lak volt az. A benne felhalmozott roppant mennyiségü drágaköves, gyöngyös, arany-, ezüst-minevet, ékszereket, a legbecseses és legritkább, aranyvirágokkal szőtt

keleti szövetekből és angol s francia drága kelmeékből készült mindenféle férfui és női díszöltözöketek nem emlitjük: ezek kisebb-nagyobb mérvben minden főúr lakában találtattak akkor. Hanem igenis emlitést érdemel a sok szép festmény s rézmetszet-gyűjtemény, a termék finom műzítésre mutató fölszerelése, a válogatott bútorzat, a vegyészeti műterem, a könyv-, fegyver- és régi-ségtár, a díszes kert stb. Ugy hogy Ungvár tudomány- és művészet-kedvelő ura alatt valódi műzeum vala, — hogy az embert meglepi azon időben hazánkban ilyesmire akadhatni.

Különösen a festészetnek nagy pártolója lehetett Beresényi Miklós; az ungvári paloták és termek mind telve valának válogatott képekkel, olannyira, hogy nemcsak a várúr és családja lakosztályai ékeskedtek szép olaj- és vízfestményekkel: de még a várnagy lakására és a kerti pavilonokba is nagy és nevezetes olajba festett faliképek jutottak, úgy hogy az Ungvártól lévő olaj-festményü és rézmetszeti képek száma a lajstrom szerint ráment 6 — 700-ra. Mindjárt a nagy ebédlő-palotában — melynek padlatát roppant terjedelmü virágos keleti szőnyeg borítá — Beresényi Miklós és neje nagymérvü képein kívül harminchat régi magyar vezér és király nagy álló-képe díszíté a kárpitos falakat, továbbá négy nagyobb és két kisebb hollandi spalier. Az almárjomok és székek drága faragott-művekké borítva, s mindenikéa Beresényi és neje cimerei. A kétfelnyiló nagy ajtó és felfáik az egész várbán tölgyfából, szép faragott-munkával készülték, s nemcsak az ablakokat: de a gróf és grófné lakosztályában még az ajtókat is nehéz-selyem- (tafota), avagy finom angliai kelme-függönyök díszíték. Hasonló aranyos takarók fedték a ritka szép fákéből vagy márványból készült, s aranyozott lábú asztalokat. Mindenütt fény és elegántia. A grófnő termeiben a „Baldogságos szüz“, továbbá némely kedves

női rokona, valamint férje areképei, ugy egyéb bibliai, mythologiai és természetképek; aranyozott diszasztalok és éksztartók, csillárok és kargyertyatartók, aranykeretű tükrök, cifra selyem-kárpitok és függönyök, drága szőnyegek, elefántal kirakott ébenfa-almárjómok, mozaik képekkel s aranyozásokkal diszitve; kis kerék játszósztalok: lapjaik elefántesontból és ébenfából kirakott kockákat képezvén, sak-figurákkal, kockavetőkökkel, ostáblákkal stb. A festmények közt ott volt egy síró Mária, egy más, kihez szent István király imádkozott; ott szent Istvánnak egy más képe; József királyé és neje Amáliáé; ott Mózes képe Pharaho leányával, ott Jézus és József képei együtt; ott szent Krisztina, szent Miklós, szent Móríc képei; ott Acteon Dianával, Orpheus a műzsákkal, ismét egy más Diána; ott gr. Erdődy Erzsébet areképe; ott a négy évszaktot ábrázoló négy festmény, stb. Míg Bercsényi saját lakszobájában 10—12 pompás olajfestmény függött, köztük a pécsi szűz Mária gyönyörű és dús aranykeretű képe, továbbá második neje és saját areképe; Salamon, Heródes, Zsuzsána képei; egy Syren; Pryamus és Thyse stb. Egy művészi függő-óra, mely havi naptárt is mutatott. Egy aranyozott íróasztal, mely fölött, szintén aranyozott vörös almárjomban, Bercsényi kézi-könyvtára állott, legkedvesebb olvasmányaival, összesen 72 munka, némelyik számos kötetből álló. E könyvek közt találjuk Mazzarini és Richelieu bibornokok, nemkülönben Turenne életiratait, Pluvier országlásztanát, Grammont Franciaország történetét 18 kötetben, Bonfin és Istvánffy Miklós magyar historiáját; az 1681-iki pozsonyi törvények kelyek; egy haderődítésről írt német munkát; egy más német munkát a polgári építészetéről; a „Trophaeum Domus Eszterházyanae“-t; Bolless András német építésztanát; Billo hadtudományát; Vebér „Ars conversandi“- és „Ars discurrendi“-jét; Szent-Iványi páter „különböző tudományokról“ írt könyvét; „Epitome rerum Hungaricorum Petri Ransani“; „Schola Militaris Moderna“; „Secreta Johannis Baptistae Portae Neapolitanae Magia Naturalis“; „Secreta Jacobi Vecherij medicinalia“; Seneca összes munkái; Cornelij Agrippae opera; Caesaris Ripa: „De Virtutibus et Vitij“; Commentarij Turcici Imperij, ex officina Elzeveriana, Lugduni; Ministerium Cardinalis Mazzarini; Vebér Ádám: „Ars Regia“; Franciaország, továbbá Dánia leírása két könyvben, latinul; Antonij Legrand: Discursus de Secretis Naturae, — s általában több természettudományi, történelmi, politikai, hadtani, orvosi és

építészeti; vallási kevés. Itt voltak még Efferen Vilmos „Manuale Politicum“-a; „Observationes Politicae“, Zvekonij; Ravisij Textoris: Theatrum Historicum et Politicum; Campus Martius; Curtius Nagy Sándora; Tabulae poeticae, decem olejgis comprehensae; Notij: De Arte Vitrararia; Nebulo nebulonum, seu Joco Seria; Narratio Ridicularum; Prioli Benjamin „De rebus Gallicis“, 12 kötet; Turenne élete; „Delineatio Fortalitorum Hungariae et Croatiae“; Magyar- és Horvátország története, német nyelven; Historia Hungarica, scripta; Casparis Schotti Physica Curiosa, stb. Ezekon kívül más szobákban és az ungvári barátok zárdájában letéve is sok könyve volt még Bercsényinek, melyek közt találjuk Gyöngyössi Keményiászt és Murányi Venusát, Lippay „Pozsonyi Kert“-jét, Bonicky Péter verseit, Pázmán Kempis Tamását és magyar imakönyvét; szent Imre herceg életét; Estorás Pál „Corona Hungariae“-ját; egy német csillagászati könyvet; Oenus epigrammáit; az 1659-iki articulusokat; néhány írott magyar színművet, („Aliqua Comaedia Hungarica, manu scripta“) egy a mezei-gazdaságról írt latin könyvet; Ildebrandt „Magia Naturalis“-t; Flogl Tóbiás orvosi könyvét; Ducisae de Troppau „Ponum Granatum“; több naptárt, magyar esziót; végre a grófnőnek több magyar imakönyvét, (köztük egy Eszterházy Páltól, s a „Hortus liliorum“) s ugyan a grófné orvosi, kertészeti és szakácskönyveit.

Mindezekből megítélhető: mely tárgyakkal szeretett leginkább foglalkozni tanulmányaiban Bercsényi, kinek nemes izlését és műszeretetét viszont a sok festmény és drága bútorzat mutatja. Bercsényi saját szobájában pl. a már elmondottakon kívül, pompás aranyozott uj francia ágy volt, zöld színű, hasonló színű függönyökkel és festett mennyezettel, melyen aranyos grófi címere pompázott; a zsöllyeszékek virágos selyemszövettel bevonva; selyem függönyök az ajtókon és ablakokon; a padlatot keleti szőnyegek, az asztalokat családi-cimerével ékesített drága takarók boríták. E lakószobájából nyílt a fegyvertár, mindenféle lö- és vágófegyverekkel, hegyes törökkel, löportartókkal, páncélok, sisakokkal s ezekre való strúctollakkal stb. Volt ezen kívül a várban egy „Régi tárház“, melyben a Homonnai Drugethnek fúmbalis zászlai, régi fegyverek, rézdobok stb. őriztettek. Mivel pedig a vegyészettel Bercsényi — mint könyvei is mutatják — különösen szeretett foglalatzkodni: mindjárt saját termei mellett egy külön vegytani laboratoriumot rendezett be; itt összesen 365 üvegben, szelencében

mindenféle vegy- és gyógyszer, sav, víz és kenőcs találatot. E szobában feküdt Ildebrandt „Magia Naturalis“-a, s egy gréci orvoskönyv, valamint a grófnőnek egy *sajátkezűleg írott magyar orvosi könyve is.* („Liber medicinalis, Comitissae manu propria scriptus, Hungarice.“) Beresényiné ugyan is, mint kegyes úri-asszony, férje szenvedélyét felhasználván: annak vegytani laboratoriumában gyógyszereket készíttetett, melyekkel környezetét (komornái között még egy német *báronő* is találkozott,) valamint a vidék szegényeit gyógyítá. — Volt itt azonkívül egy kis úti-gyógyszertár; az igaz, hogy a vár egyéb helyiségeiben tömérdek pincetok is találatik vala.

Az ifjú gróf nevelőjével külön osztályban lakott.

A vár alatt díszes kert területe, filagoriákkal; távolabb „vadkert“ volt, hogy Beresényi s vendégei vadász-szenvedélyüket is kielégíthessék. E célra a várban sok mindenféle vadászob tartaték. A vár pincéiben tokaji, tarcali, erdőbényei és ungvári borok. A földszinti nagy színekben feles hintó és cséza, az istállókban hintós lovak és paripák; ezek közül Beresényinek egy saját hátaslova „*Bujdosó*“ nevet viselt, — az összeírásakor már gazdája is *bujdosó* vala. —

Egy pár adat Vasváriról.

A „Hazánk s a Külföld“ mult évi 48-dik számában Oroszhegyi Józsa tisztelt hazánkfőtől, az 1848-ban hazai tudományosságunk nagy kárára oly korán elhunyt, legszebb reményekre jogosított egyik jelesünk, *Vasvári* (Fehér) Pálnak élete és halálára vonatkozó adatokat olvasván, felmerült bennem a vágy, ezekhez saját igénytelen visszaemlékezésem idejéből, szintén egy párt közleni e lapok útján a magyar közönséggel, mely ugy látszik, hogy a jeles Vasvári Pált minden ifjusága és rövid működésének dacára, halás kegyeletben tartja; egyúttal részéről némi örömmel ragadván meg ez alkalmat, egy-két porszemmel járulhatni azon genialis ifjunak emlékéhez, mely a 48-diki dicső napok Pantheonjában neki is fog emeltetni a magyar történelem muzsája által.

* * *

1848. ápril havában lehetett, midőn falusi magányomból az ezen időben annyira zajos Pestre lerándulván, a többi közt betekinttettem a budapesti ifjuság akkori fogytühelyére, az uritecai Pilvax féle kávéházba, hol épen egy alacsony teremű ifju nem ke'lemes hangon szónokolt a zsűfolya telt helyiség hallgatóságának nem épen helyeslő nyilvántásai közt, a mennyire emlékszem, a Bécsben járt országos küldöttség fogadtatása s azon kötelmekről, miknél fogva Magyarország erkölcsileg is tartozik fejedelmének, a magyar királyi koronához méltó udvartartási költségekhez s tán a státusadósságokhoz is járulni. Ezen napjainkban oly természetosnek vélt igazság nagyobbára erős zúgással lón fogadva, mely közbe egyes felkiáltások hallatszottak: „Vasváriért kell menni!“ és „Hivjátok el Vasvárit!“

Nem sokára, még a további szónoklat folyama alatt — mint hallám, az ugyanegy utcában volt

ifjusági- vagy „radikál-kör“ ből — csakugyan előjött, s az ifjuság éljenzései közt, az egyik biliárd tetejére állott volt egy csinos szőke, magas ifju, korára alig husz éves külsejű, tüzes szemekkel, folyton mosolyog arccal; deli alakját köz nemzetőri szürke posztóju öltöny, fejét hasonló egyszerű fekete esákó fedé. Ha az ifjuság zajosan nem is kiáltja: „Halljuk! -halljuk Vasvárit!“ — még is részemről benne a már ekkor közbeszédben forgott nevű szónokra ismertem volna valamint rögtönzött jeles szónoklata után, benne legott a magyar forradalom ifju Camille Desmoulin-jét véltem magam elé varázsoltnak.

De ki tudná e hatásteljes beszédet annyi évek után eléggé hűn, avagy csak főbb részleteiben is előadni azon időből, midőn ugyszólván minden nap elért órája meghaladá érdekében a már letűntet? Ma, de már akkor is csodáltam, miként cáfolhatta meg, fölületes értesítés után, pontról pontra, a jelen nem volt Vasvári a hallgatóság folytonos helyeslése közt, az előtte szóló főbb érveit, állításait.

Hatásteli szónoklatából még arra emlékszem vissza, hogy egy bécsi rongyos napszámot is rajzolt le előttünk, ki midőn az öreg Ferenc esászár emléken dolgozó munkásoktól megtanulta volna, hogy miféle emléken dolgoznak, zsebéből egy kétgarasos (a közbejött devalvacio előtt 10 garas ért) rézpenzt kivévén, felmutatá nekik, mondván: „Mit dolgoztok más emléken? Nézzetek engem s ezen pénzdarabot: ennél maradandóbb emléket nem állithattok!“

Már nyár volt, midőn később ismét lerándulván a fővárosba, újra hallottam Vasvári szónoklatát, és pedig a nemzeti muzeum csarnoka előtti lépeső oldalfalának tetejéről, ugyanazon hazafüi

hév- és szónoki könnyűséggel előadva. Ezuttal a többi közt a magyar nemzeti három szín jelentőségét magyarázá a muzeum előtti tért ellopott különféle rendű népnök. Szavait a mellette állott Rottenbiller Lipót, pestvárosi polgármester legott német nyelven adá elő.

Harmadizben már egészen más helyütt és körülmények közt láttam, s részben tanultam ismereni Vasvárit. Ez már ősz elején lehetett, midőn igénytelen s a fővárosban egészen ismeretlen személyem is titkárul nevezetvétn ki es. kir. főherceg István nádor, mint akkori kir. helytartó által a magyar pénzügyminiszterium adóosztályába, egészen elálmétkodtam, midőn volt, s már szintén

nem élő osztályfőnököm által értesültem, hogy ugyanazon osztálybeli tisztársaim lesznek Vasvári és Drágos!

Nem tudtam elképzelni, hogy mit kereshet egy oly geniális ifju, családhoz nem kötött független egyén, ehhez oly ritka népszónok, milyen Vasvári volt, egy szabad légtől és a népelemtől ugyszólván hermetice elzárt budavári miniszterialis bureauban, hol a hideg számok és rovatok tengere fokúdt a volt kamarától átvett iromány-halmazok közt. No de nem soká is engedé általuk lenyűgözni magát a szabadlelkü Vasvári.

(Vége köv.)

P. L.

Egy hét története.

— Május 25. —

(VK.) A színház „tengeri kigyója” e napokban megint előkerült. Láttuk, a mint esalfa fejét kiüté a hírek mindig mozgó tengeréből, melyben kristályviz és szenny együtt folynak; s hallottuk, a mint susogta: „az öreg Radnótfáy leköszönt.”

De nem talált hitelre. Fama szeszélyes egy kobold, s néha bebúvik a mesobeli gyermek alakjába, s kiabálja, hogy jön a farkas! — és nem hisznek neki, mivel sokszor kiabálta már, a nélkül hogy igaz lett volna.

Pedig Radnótfáy úr csakugyan leköszönt, a mint leköszönt már többször, de leköszönését nem fogadták el, a mint nem fogadták már el többször.

A szelid öreg úr megharagudott, mivel keresztűzbe vették. Ujdondászok azt mondják, hogy a kaszinó mágnásaira hallgat; a kaszinó mágnásai pedig nem hagynak neki békét, mert nem hallgat rájuk, s roszul igazgat.

Korunk társaséleti rajzának igen mulatságos lapjait képeznék, ha valaki le tudná írni, hogy a nagyúri „színházbarátok” némelyike mily véleményeket szokott mondani a színházról.

Egyik fajveszékkel, hogy az igazgatás rossz, mivel az erkély támlányait egy nap elfeledték — kiporozni. Másik rá támad az intendánsra, hogy mért nem világított jobban, az ember — kivált ha az elnyűtt gavallérok szemével bír — meg se láthatja jól a páholyok delnőit s a zártszékek garde des dames-talan újdonságait; a szegény intendáns pedig hiába mondja, hogy világszerte a nézőtérrel sehohsem világítják oly erősen, mint a szinpadot, mert végre is a színházat nem a látésvezetések, hanem az előadások kedvéért építék: az mindegy; ő méltósága nem a művészetért jár a színházba, ő ott is sportsman, a ki vadászni akar.

— A harmadik konfundálja a műzsák esarnokát a Cirekék intézetével, s kimondja, hogy addig nem lesz a színházból semmi, míg el nem „kergetik” a korosabb színésznőket, s nem szerződtetnek mind fiatalokat, mit sem tesz, ha nem is tudnak semmit, csak szépek legyenek és — mosolyogni tudjanak; nekik nem művésznő kell, hanem egy esomó Danaé, kikre aranyeső képében hullhassanak. A negyedik szidja a játékrendet, mely tele van „langweilige Kerl”-ekkel, holmi Shakspeare-rel és Moliére-rel, s dicséri az újtért, hol olyan jól lehet mulatni a „Szép Helénákon.” Az ötödik előtt nincs semmi, mert nincs — ballet.

Beszélik, hogy közelébb hasonló cavaliere-i felfogást hallott volna az intendáns egy nagy befoylású úrtól is; s ez volt az a csöpp, melytől türelmének mogtelt pohara kicsordult — s e kicsordulást egy határozott lemondás fejezte ki.

Hanem erre aztán összedugta fejét a comité; sőt maga a belügyér is meggondolta magát, s ama véleményre jött, hogy inkább Radnótfáy, mint — senki.

Senki! — e szó itt helyén van.

Mert tény, hogy a színház igazgatói székére jelenleg nincs — senki.

Aspirálnak ugyan rá némelyek: egy pár tönkre jutott gavallér s egy-két önképzőlgő fiatal mágnás — de ezektől az ég óvja meg Tháliát, minden testvér-műzsával egyetemben.

Volt idő, midőn válogatni is lehetett volna.

Igen, volt idő, midőn mi is álmodoztunk erélyes kézről, műértő fejről, lelkesítő szellemről, s szorottunk volna egy magyar Laubét ez intézet élére, s harcoltunk is a változás mellett, mert voltak — lehettek — érdeemes *jelöltjeink!*

S hol vannak? Meghaltak-e e rövid idő alatt valamennyien? Nem, valamennyien jó *egészségnek örvendnek*, de mai nap már nem az intendánság tövis-koszorús ösvénye, hanem miniszteri vagy legalább is államtitkári álmok rózsa-felhői lebegnek előttük. Ha most, mint igazgatói jelöltet, nyomtatónk ki neveiket: bizonyára sértve érzének magukat. — Az ég szerelmére, mit gondolunk? Egészen más volt régen, (nagyon régen, úgy másfél év előtt,) midőn a becsvágyas, tevékeny szellem seholl sem mozoghatta ki magát. Akkor az igazgatói szék fényes polc volt, valódi nyilvános hatalom, majdnem az egyetlen, melylyel a lapok foglalkoztak; de most, midőn anyi út visz magasra, — ki óhajtana intendáns lenni, hogy parázsosj üljön, töviseken járjon, s izgatott, ingerlékony színészekkel és még izgatottabb, még ingerlenebb journalistákkal örök harcban álljon; s halija a színésznők panaszát, kiknek mindig ruhapénz kellene, s a hanyatló énekesek követeléseit, kik annál többet kívánnak, minél kevesebb hangjok van.

Valóban ez az élet nem gyöngyölet. Soha sincsennek megelégedve vele. Könyvek, panaszok, tövis-szúrások, gorombaságok ömlenek rá, mint a záporosó. Hogy Egressy meghalt, hogy egyik-másik operai tag elröppent (mivel a gazdagabb külföld többet fizethet), ez mind az ő vétké. Ha valaki nem kap páholy vagy zártszék-jegyet, mivel már mind elkert, azért is csak őt szidják.

Minap is egy úr jegyet akart venni, midőn már egy se volt. Emmélfogva haraggal, zúgolódás közt ment ki, s körülteremtettéze szidta az igazgató-ságot, mondván:

— Az ember egyszer jön egy fél évben a színházba, s akkor se mehet be.

Hiába mondták neki, hogy ha *többször* jönne, bizonyára szerencsésebb lenne, mint ez egyszer; mindegy, azért szidja a színházat és igazgatót!

Ily körülmények közt ki szeretne intendáns lenni, ha egyszer más is lehet?

Hanem Radnótfáy már egészen bele élte magát, s megtanult — tűrni. Szóval ő itt van, más meg nincs. Ez az oka, hogy megmaraszták, s hogy a sajtó is azt mondja: míg Bajzát nem találunk megint, addig minék a változás!

A jelenlegi intendáns hat évi igazgatása alatt kétségtelenül történt sok hiba, s volt sok hiány — magunk is megróttunk sokszor eleget, — de azt soha senki sem vonta kétségbe, hogy Radnótfáy buzgón és jó akarattal vitte tisztjét, s az intézet pénzügye különösen lelken fekszik. A színház tagjai pláne azt mondják, hogy neki az igazgató-

ság inkább kiadás, mint jövedelem. — Hogy jobb opera kellene, mint a minővel most bírunk, az bizonyos; de részünkről nem tudunk neheztelni azért, hogy a nemzeti színházban végre a drámára (mely nyelvünk s irodalmunk ékessége) valamivel több súlyt kezdének fektetni, s nem történik az a mi hajdan, hogy egy jó énekeső fizetése miatt elűzték öt-hat jó drámai tagot.

Csodáljuk, hogy azok az urak, kik ugy lelkesednek a szép ifju tagokért, rajongnak a balletért: nincsenek rajta, hogy egy önálló opera-házat emeljenek. Mert igen vékony gavallérság az: követelni, hogy egy közintézet másra való pénzel olégitse ki az ő külön guszthusukat. Ha megindultak a nagy áldozatkészség ösvényén, midőn t. i. Murszka k. a. adósságainak kifizetésére vállalkoztak, azon reményben, hogy a pénzevő gép jövő tételre vissza jó brilliáns trilláival, pezsgő-fogyasztó jókedvével és nagy neufoundlandijával — haladjanak egy kissé tovább is: állítsanak egy nagyuri operaházat, szerzőtessék bele akár Couqui kisasszonyt (ah, de hisz már ez is hervadt tag lenne), vagy egy csomó fiatal szépséget, a mint tetszik, — ott rendelkezhetnének, míg a jelenlegi színház nem egy clique, hanem a rouék, hanem a nemzet színháza.

Azonban nem csak Radnótfáy uré volt a mult hét — *Balassának* is nagy rész jutott benne. S neki csupa örömet termett. Volt segédjei az Engelféle mollszoborral, különböző küldöttségek meleg üdvözlésekkel, hálás tanítványai a Barabás által festett arcképpel s a lövöldében díszletlylyel, a fejedelem pedig a Szent István-rend lovagkeresztjével lepték meg s tüntették ki tanárságának 25 éves ünnepén.

S a híres tanár mindezt a legszebben köszöntö meg.

Nem szóval, hanem tettel.

Tizezer forintnyi alapítványt tett szegény orvostan-hallgatók javára.

Kitüntetései közt társaséleti szempontból a táncestély a legélenkebb volt. A lövölde alig látott még díszesebb társaságot. Ott volt a miniszterelnök neje is, kiváló környezetben, ott volt Klapka neje, egypár miniszter, kitinő polgárhölgyek, egyetemi tanárok, s a viradtig tartó jókedv.

Kellemes lessz, ha ez a jókedv átköltözik a császárfürdői platánok alá is, hol június 3-dikán kezdik, s minden második szordán folytatják a bálakat. A bizottmányban van egy csomó író, kik — a mint látszik — nem csak a tollat tudják forgatni, hanem a hölgyeket is. Itt, a tánc neutralis terén, egyesült erővel fáradoznak olyanok, kik

a sajtóban szemközt szoktak küzdeni egymással. S toborzanak a jókedv nevében, s ha a császár-fürdő májusi élénkségéből lehet következtetni, ez az idény vigabb lesz, mint a múlt évbeliek voltak.

Ha a térből ki nem fogytunk volna már, megemlítnék még a képzőművészeti társulat, állatkert és gyermekkórház közgyűléseit; megemlítnék, hogy a *regatta* — o kedves látvány — ez idén csakugyan végkép elmarad, s nem a víz sebes árja, hanem azon aszály miatt, mely a hajókázó egyletek vállalkozási szellemét érte; s megemlítnék a budai szinkör „esodáját“: a Fáber-féle beszélő gépet, mely egy billentyűzet által moz-

gatva, nem csak hangokat, hanem szavakat is meglepő tisztán ejt ki. Sokan bámúlták és tapsolták. Szinte jól esett hallani egy gépet, mely úgy beszél, mint az ember, miután embert úgy is elegget hallunk, ki úgy beszél, mint a gép. S vajjon, hol rejlik az a billentyűzet, mely például Dobránszky képviselő hanglétráit hozta mozgásba, midőn egy „nemzetiségi kérvény“ alakjában ismét szikrát dobott a képviselőházba, izgalomba hozva a házat, melynek pedig teljes nyugalomra volna szüksége, miután anyi komoly dolog áll még előtte?

V e g y e s k ö z l e m é n y e k .

F. Gy. (*Történeti naptár.*) Május hó. 28-án született Pitt angol államférfi, 1789. — 29-én: Rótszakálu Frigyes győzelme a lombardokon, Lignanouál, 1175. — 30-án: meghalt Voltaire, 1778. — 31-én: a tuileriák ostroma, 1793. — Junius hó 1-én: vonult be Mátyás király győztes seregeivel Bécsbe, 1484. — 2-án: meghalt Gentz Fridrich, Németország egyik nagynevű publicistája, 1832. — 3-án: koronázta 6-dik Orbán pápa Durazzoí Károlyt nápolyi királylyá, 1381-ben.

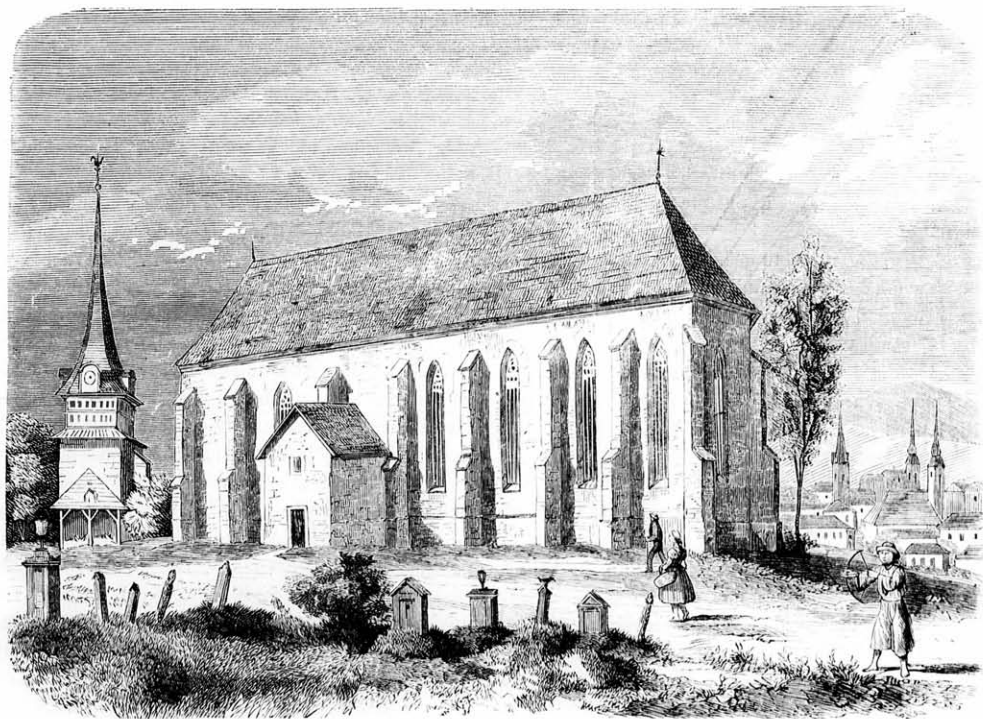
— („*Dunai látképek*“) cím alatt már lapunk, múlt évi folyama 6-dik és 51-dik számában is közlénk egész képsorozatot, mert Európa ezen legpezsgőbb folyama ezer változatban nyújtja a megragadó jeleneteket, melyek más-más jellemet öltenek magukra, azon ország sajátságai szerint, melyon keresztülhőmpölyög s azon különböző vidékek szerint, melyeket hullámaival locsol. De Dunánk nemesak a különböző vidékek és országok, hanem a különböző korszakok szerint is változtatja jellegét, mert például ott, hol századok előtt beláthatlan mocsárok terültek el, ma szabályos töltések közt foly; hajdani vitorlás, hasas hajói eltűntek, s ezek helyett zúgó gőzösök szeldelik fölszínét, s míg ma fővárosunk közelében számtalan kiscbb-nagyobb szigetet, kompokat, hajóvontatókat s más, a mai dunai életet kiegészítő képeket láthatunk, valószínű, hogy 40—50 év múlva az újabb nemzedék ezeket már csak képeink s a leírások nyomán fogja ismerni, mert a vontatást már is leggyakrabban gőzerő eszközli, s ha Pest alatt Reiter torve s a közóhajtás szerint elzárják a Duna soroksári ágát s Pest körül félkör alakban új csatornát nyitnak neki, némely

szigetre valószínűleg majd száraz lábba is átkelhetni.

— (*Az avasi ref. egyház Miskolcon.*) Borsod-megye székhelye Miskolc, a regényos, szépségeiről nevezetes diósgyőri bájos völgy keleti végén fekszik, s a szintén innen eredő Szinva patak által ketté szeletik. — E patak baloldalán terül el a város nagyobb és szobb része, mely újvárosnak nevezetik, baloldalán ellenben az *Avasnak* nevezett magas hegy aljában a régi vagy ó-város. — Hogy ezen ó-város csakugyan a mai Miskolcnak magva és bölesője volt, kitűnik Zsigmond királynak 1411-ben kelt adományleveléből, melyben a Szinva jobb partján épült várost már akkor is „ó-városnak“, a baloldalon jóval később épültet pedig újvárosnak nevezi. — De ezen ó-városnak régiségét hirdető, s maig is szemmel látható tanúbizonyságát az ódon avasi református templomban gyönyörrel szemléljük, melynek hű rajzát itt bemutatni szerencsénk van. — Miskolcnak ezen műépítészeti tekintetben is figyelemre méltó legrégibb temploma, a tisztánimnien ref. egyházkerület superintendenciájához tartozik, s hogy eredetileg római katolikus templomnak épült, azt a következőkben kívánjuk megbizonyítani: Miskolc helyzete és fontossága által hazánk majd minden viszontagságában osztozott. Így 1242-ben is IV. Béla király alatt, az ide közel eső muli pusztán a tatárokkal történt szerencsétlen ütközet után, az akkor hihetőleg még csak az óvárosból álló Miskolc és a szomszéd diósgyőri vár egészen elpusztított. A tatárok azon völgyben ütöttek tábor, mely a diósgyőri vártól nem messze, ma is tatár árkának nevezetik. Ekkor a város életben maradt lakosai a *Bükk* rongtoteg ordóiba menekültek, s csak a tatárok elvonulása után jöttek ismét

elő rejtekhelyeikből, s kezdék az elpusztult várost hamvaiból új életre támasztani. — A XIII. század vége felé 1281-ben, tehát az előbb említett iszonyu esemény után majdnem 40 évvel, az Ákos nemzetségéből való Erno bán fia, István, birta Miskolcot, ki később Vencel és Róbert Károly uralkodása alatt Magyarország nádora és Borsodmegye főispánja volt. — Ezen István nádor volt, úgy látszik, a nagy tatár pusztítás után Miskolcnak második alapítója. Ő alapítá a pálosok diósgyőri és szentléleki kolostorát a Bükk hegységben, — romjai ma is láthatók, — mintegy hála-

Zsigmond királytól kiadott okirat, melyben Miskolcot királyi várossá emelte (1405-ben) s okkor nyerte azon „civitas“ köriratú, szent István képét ábrázoló pecsétjét, melyet ezentúl számos oklevelen láthatunk. Ezek szerint bátran felvehetjük, hogy az avasi régi góth modorú templom a XII-ik század vége felé, 1281 körül István tiszteletere építetett. Nem áll tehát azok véleménye, kik azt hiszik, hogy ezen egyházat a XVI-ik század közepé táján Magyarországon tanyázott csehok építették. Azóta sok változáson ment keresztül ez ódon egyház, sok jó és rossz időket élt át, de azért da-

A miskolci avasi templom. (Myskovszky V. rajza.)

emlékeül annak, hogy a nagy veszedelem idején e helyen menték meg a lakosok életét; s nevérel gyanítva, az avasi nagy templomot is ő építteté, mi annyival inkább valószínű, mert később Zsigmond király is egy oklevélben szent István tiszteletere épített régi templomnak nevezi. Sőt még bizonyosabbá tesz bennünket a felől, hogy István nádor volt második alapítója a városnak, s építője ezen egyháznak, azon körülmény is, hogy később még a város címerébe is valószínűleg ezen nádor tiszteletere szent István képét vették fel; bizonyítja ezt egy másik, a XV ik század elején ugyancsak

colva a felette elvonnuló viharokkal, maig is épen fennáll. A reformatusok 1554 óta birják az avasi templomot. — A temetőkerttel övezett s regényes fekvésű avasi templom mellett külön áll a régi őrtorony, honnan minden negyedóra-ütéskor kürtölni szoktak. E templomban nyugosznak az 1861-ben elhunyt boldogemlékü nagy honfi, Palóczy László porai is. A város feletti magasabb fekvésénél fogva innen igen szép kilátás ajánlkozik, honnan a csinos város minden utcáit, templomait s nevezetesebb épületeit jól kivehetni.

Zombory Gusztáv.

Melléklet a „Hazánk s a külföld“-hez.

IV. évi folyam.

22. szám.

Pest, 1868. Május 28-án.

Három hasábos kis-bettjű sor egyszeri hirdetése 7 krajárral számítatik. (Bélyegdíj külön 30 kr.) — Hirdetések elfogadtatnak: *Emich Gusztáv* hirdetés-felvételi irodájában Pesten, barátok tere 7. szám.

* (*Magyar gavalléro*) nem igen találva más jó alkalmat, hol bőkezűségüket kimutathassák, olhatarozták, hogy a nemzeti színpadon vendégszerop-lő Murszka Ilma bécsi énekesnő adósságait (vagy 20—30,000 frt) ki fogják fizetni. Föltételül azt kötik ki többi közt, hogy a jövő telet a pesti nemzeti színháznál tölti. — Az Eszterházyképtár ügye még mindig úgy áll, hogy minden pillanatban elvihetik tőlünk, Pulszky régiséggyűjteményeit szintén, stb., stb.

* (*A belga-társaság ügynökét: Párist*) mult év végén a gözkocsi Vác és Dunakeszi közt lovastul, szekerostül elgázolta volt. Özvegye 40,000 frt kártérítést követelt az államvaspályától, de ujabban egyezségre lépett vele oly formán, hogy az államvaspálya 6000 ftot neki rögtön lefizetett, s hat gyermekének egyenkint 2000 ftot tétetett le a városi árvaszéknél.

* (*Napoleon herceg*) a sok monda-monda miatt, hogy a bécsiakkal, lengyelekkel sat. titkos terveket jó főzni, Bécsét és Pestet ezúttal nem látogatja meg, s tengeren útazik Konstantinápolyba.

* (*A „Néptanítók Lapja“*) 14,989 példányban küldetik szét; és pedig 8400 példány magyar, 2162 p. német, 2337 p. román, 1208 p. szláv, 476 p. ruthen, 328 p. szerb, 88 példány horvát nyelven.

* (*A bukaresti magyar-osztrák konzulátus szervezése ügyében*) az ottani magyar lakosság kérvényt intézett a képviselőházhoz. Köztudat szerint az egyesült dunai fejedelemségekben hatvanezer magyar alattvaló van, kiknek legfeljebb egy hatoda tisztán ausztriai, azaz: lajtántúli, a többi pedig mind a magyar korona polgára; ezeken kívül még szintén ugyanannyi fordúl meg az egyesült dunai fejedelemségekben évenként. S mégis a konzulatus hivatalnokai közt alig kettő tud magyarul. — A személyzet 23 egyénből áll és ebből csak 1 őrmester magyar. Ezt nevezik aztán osztó-igazságnak. A magyar iratokat még a román külügyér is kénytelen a reform. lelkeséhez küldeni hitelesítés végett és nem az osztrák-magyar konzuláshoz.

* (*Az Ebergényi-perben*) hozott elsőbírósi ítéletet Ebergényi Viktor, a vádlott atyja, a büntetés mértékének leszállítása végett, leánya nevében föllebbezván, a föllebbezés kérését a főtörvényszék nem vette figyelembe, hanem az első bírósi ítéletet megerősítette. A főtörvényszék semmiféle enyhítő körülményt nem lát felhozhatónak a vádlott javára, sőt az első bíróság által felhozott enyhítő körülményeket sem tekinti enyhítő körülményeknek.

* (*Andrea bibornok halála.*) Andrea bibornok, ki évek előtt nagy befolyást gyakorolt a pápa kormányára s kiben az olaszok is biztak, közelebb hirtelen meghalt Rómában. A nép között keringő hírek mérgezésnek tulajdonítják halálát. A bibornok nagyon előhaladt mellbetegségben szenvedett, az orvosok azt tanácsolták neki, hagyja el

Rómát. Várakozásása ellenére megkapta utlevélet, s halála előtt egy nappal bucsulátogatást tett a pápánál. Ezen alkalommal oly heves szóváltásba elegyedett a pápával, hogy többször köhögési rohamai voltak. Elkeseredetten panaszkodta el, hogy méltatlanul szenved, püspöki hivatalát nem adják vissza, ámbár visszavonta minden eretnek szavát és a pápa parancsainak eleget tett. A pápa hajthatlan volt, s midőn a bibornok tulságos heves lón, a pápa e szavakkal utasította rendre: „Ne feledd el, hogy én halandó, s még én előttem is eltávozhatsz e világból.“ Mire a bibornok e szavakkal felelt: „Ha én előtt kell is távoznom, ön nem sokára követni fog.“ Ugyanaz nap Antonelli bibornokkal is heves szóváltása volt. Az estét egy levél írásával töltötte, melyben a pápa politikáját és a kormányon lévő embereit nyíltan megtagadja. E munka és a látogatások által kimerült bibornok más nap faltura ment. Utközben rozslu lett, s kénytelen volt visszatérni. Orvoshoz kellett folyamodnia, azonban néhány óra mulva karszékében ülve, örökre behunyta szeméit a bibornok.

* (*Az évek előtt meggyilkolt Gajzágó haláláról*) a nem régiben elfogott gyilkosok egyike, egy tenesi cigány, borzasztó részleteket val ott be. Gajzágó este Kolozsvárról Fenes felé indulván, a Rákóczi-emlék közelében egy lovas szekér rohant vele szembe, melyről „megállj!“ kiáltás hangzott. Gajzágó kocsisát kitérésre nógatta. Erre a szembe jövő szekérről őt férfi ugrott le, s Gajzágó szekereit körülfojták. — Egyik közülök a kocsisat ragadta meg, mire ez felkiáltott: „ne bántson Péter bácsi, hisz mi vagyunk!“ (Rupa Péter, szintén tenesi cigányhoz valónak intézve e szavak, ki szintén be vala fogva, de megszökött.) E felismerés a kocsisnak életébe került, mert rögtön kötelet hurkoltak nyakára s megfojtották. Gajzágó hosszasan küzdött a rablólakk, kik a közben noszt hallván, száját vizes kendővel betömtek, s saját szekerére téve, minthogy azt, a melyen jöttek, a hatodik férfival Kolozsvárra előre küldték, a k-monostori erdő alá vitték. Ott a szekeret egy árokba beállitva, másnap estig tanakodtak: életben hagyják-e, megölik-e őt? A határozat az lón, hogy este aztán Gajzágót is megfojtották. Ugy indultak következő hajnalban a holttesttel a Mezőségben át Teke felé, s ásták el azt az erdőben, hol később megtalálták. A kocsis hulláját, mint tudva van, fő nélkül a Szamosba lökték; Gajzágó szekere pedig eladás utján Dicső-Sz.-Mártonba került.

* (*Régi pénzeket talált*) egy földmivelő Böleskén, Tolnamegyében. Egy fazékban volt olásva, s az arany és ezüst sulya hatodfél fontot nyomott. A pénzek közt 800 éves is van. A találó az egészet 120 firtért egy kereskedőnek eladta, de az eset a hatóság tudomására jutván, közbe lépett.

Ezen hashajtó hashajtószer az, mely Franciaországban legáltalánosabban alkalmazatik.

Ellentétben más hashajtó-szerekkel, ez csak

akkor működik jól, ha igen jó tápláló étkekkel és erősítő italokkal, u. m. bor, kávé, tea, jó hús-mártalék stb. vétetik be és emésztetik meg. Hogy az eml. ernek ezen pilulák által hastisztulása legyen, vélyszathatja azon órát és evési időt, mely végáya vagy foglalkozásáya leginkább megegyez. (Lásd a kézikönyv utasítását.)

Egy katulya ára 1 fnt 50 kr.

Főraktár Magyarországra nézve:

Török József gyógyszerész úrnál PESTEN, király-utca 7. sz.

Medaille de la société des sciences industrielles de Paris.

Semmi őszhaj (többé) **MELANOGENE**

Dioque-mare-től Rouenből. Gyár: Rouenben, rue Saint-Nicolas 39.

A haj és szakállnak pilanatnyi gyors, — bármely árnyazatu, a bőrre nézve minden kártékony hatás nélküli festésére.

Ezen festőszer legjobb valamennyi eddig használtak közt.

Főraktár: Pesten **Török J. gyógyszerész** úrnál, király-utca 7. sz. Ára 3 ft 50 kr, postán 20 kiral több.

EMICH GUSZTÁV

könyvkiadóhivatalában,

(Pesten barátoktere 7. sz. I. em.)

és általa minden hiteles könyvúrusnál —

Bécsben Gorischeck Károly

egyetemi könyvkereskedésében (Stephansplatz 6. sz.) — kapható:

A magyar birodalom ALAPTÖRVÉNYEI. Az eredeti deák szöveg mellé vetett magyar fordítással, közjogtani segédkönyvvül kiadta Toldy Ferenc. Második javított kiadás; ára füzve 1 fnt 20 kr. — Angol vászonba kötve 1 fnt 70 kr.

Balászházy János. A PINCEGAZDASZATRÓL, borkereskedésről, vagyis a magyar- és erdélyországi boroknak sajtóságaihoz alkalmazott kezeléséről, a magyarországi borkereskedés hajdan és jelenkori viszonyairól. Kilenc évi több ezer hordó különféle borokra való felügyelési tapasztalataiból, az irodalmi termékek figyelembe vételével. 1 fnt.

Folyékony **GLYCERIN CREME**

több év óta hatályos szernek bizonyult: szeplő, napsütés, folt, bőrbaj és kelések ellen. Ez egy igen sikerült egyesítőse a legártatlanabb szerekeknek, melyek a bőrt nem csak simábbá és finomabba teszik, hanem annak fiatalisági frissességét tartják fenn. — A folyékony glycerin créme eltér az eddig közönségesen használt glycerin illatszerektől, melyek a glycerinon kívül semminemű hatályos részeket nem tartalmaznak. Egy üveg ára 1 fnt 20 kr., postaküldeménynyel 20 kral több.

LEGFINOMABB GLYCERIN-SZAPPAN

Glycerin és illatos növényekből, kitünően tisztít és élénkíti a bőrt és egy finom piperezappan minden kívánt előnyeivel bír. Ára 35 kr. darabonkint.

PÁRISI HÖLGYPOR

(legfinomabb Poudre de riz)

a bőrnek a leggyengédebb fehér szint adja, és ártalmatlansága mellett mégis a bőrt simán és szárazon tartja. Hölgyeknek, úgy férfiaknál (a borotválás után) nagy kedveltségnek örvend. Egy doboz ára 30 kr.

SZÉTKÜLDÉSI RAKTÁR:

Kielhauser H. okleveles gyógyszerész és regyesznél Gratzban.

FŐRAKTÁR MAGYARORSZÁGRA NÉZVE:

Török József úr gyógyszerertárban, Pest, király-utca 7. sz. Győrött: Tropper József gyógyszerész, Temesvár: Roth L., Nagyvárad: Molnár, Eszék: Desztáthi, M. Berény: Nárciss, Debreczen: Borsos, Léva: Boleman, Miskolcz: Böszörményi, Kolozsvár: Wolff, Nyiregyháza: Mathediss, Lőcse: Selczér, Szeged: Aigner uraknál. Budán: az udvari gyógyszerertárban. 39 (6-5)

1864-diki igérvények,

melyekkel **250,000** forintot

már **junius 2-dikán 1868.** lehet nyerni,

2 fjtával és 50 kr bélyeggel, 10 darab után egy ingyen jeggyel kaphatók

Voelcker és társ.-nál Bécsben,

Kolowrat-Ring 4. szám.

A húzási díjstom bérmentes elküldőseért 30 kr, — Megbízások az egész Összeg utánvétele mellett nem teljesíthetnek.

Balogh Kálmán. AZ EMBER ZELÉNA FERENCZ NEMZETI SZÁ- ÉLETTANA. Irta Dr. Balogh Kálmán, orvostudor, ny. r. tanár

a kolozsvári orvos-sebészeti tanintézetnél, az erdélyi országos orvosi tanács s a M. T. Akadémia I. tagja. stb. Két nagy kötetben. 6 fnt.

Zelena Ferencz nemzeti SZÁKÁCSKÖNYVE. Egy magyar gazdasszony felügyelete alatt újra kidolgozott és megbővített negyedik kiadás. Erős kemény kötésben 1 ft. 60 kr.

Cicero összes levelei. Időrendes sorozatban fordította s magyarázó jegyzetekkel, mutatókkal ellátva kiadta Fábiny Gábor, a M. T. Akadémia rendes tagja. Hét kötet. 14 fnt.

PÉNZ

Greguss Gyula. TERMÉSZETTANI FÖLDRAJZ. A mivelő rendek szükségéhez alkalmazva. Magyar hölgyek díjával az Akadémia által jutalmazott pályamunka. (9 díszes, könyomatu színezett földabroszszal.) 2 fnt. 80 kr.

letétjegyekért, kölösnél terhelt értékpapírok és sorsjegyekre, gyémántok, gyöngyök, arany- és ezüstre, úgyisint olyan zálogjegyeket nagyobb összegben, átvesznek legnagyobb értékben egyes egyedül csak

Természettanok és vadászok évkönyve. Szerkeszté gr. Lázár Kálmán. Hat kötetes gyönyörű képpel és számos más fametszvényvel. Díszes kiállításban 2 fnt.

Nyitrai S. és társai

aranyművesek Pesten, hatvani utca 15. sz.

CIRCUS RENZ.

Feldanasoron, a Gans-ház előtt.

Buda-Pest főváros és vidéke t. cz. közönségének tisztelettel tudomására adom, miszerint előadásaimat szombat, május 23-ika helyett

vasárnap, május 31-én

fogom megkezdeni, s az első előadás jövedelmének egy részét **városi jótékony intézeteknek** ajánlván.

Bécs, májns 22. 1868.

Tisztelettel
Renz E. igazgató.

A

három millio osztr. ért. forint

alaptőkével bíró

PESTI BIZTOSÍTÓ-INTÉZET

ezennel tisztelettel jelenti, miszerint innmár az

élet-biztosítás

terére is kiterjesztő működését, és igen mérsékelt díjak, kedvező feltételek mellett a legváltozatosabb módokozati összeállítások szerint biztosításokat köt.

halálesetre: egyszerű tőkebiztosítások nyereségrészzel egybekötve, vagy a nélkül, időleges tőkebiztosítások; egyoldalú és kölcsönös túlélési biztosítások, mind tőkére, mind pedig évjáradékokra nézve.

betetetre: tőkék, kiházásitái összegzek, valamint közvetlen vagy elhalasztott évjáradékok biztosítása.

A Pesti biztosító-intézet a nyereségrészzel biztosított egyént a biztosításnak már három éves főállásától kezdve, évenként a nyereség 50%-ban részesíti.

Az I, II, III, VII vagy IX. díjazabály szerint kötött biztosításoknál ha már legalább három év óta érvényben vannak, a kötvény, ha kívánatik, visszavásároltatik, alábbszállítatik, avagy ró kölcsön adatik. Az intézet a biztosításnak szokatlan előnyös módon való ideiglenes fölfüggesztését is megengedi.

A díjak évi, félvévi, negyedévi sőt havi részletekben is fizethetők miattal kevésbé vagyonosak is részesülhetnek az életbiztosítás jövedelményében.

Pest, májns hóban 1868.

Az elnökség:

Gróf Andrassy György,
elnök.

Kochmeister Frigyes,
alélnök.

Az igazgatóság:

Aebly Adolf, Lányi Jakab, Medetz József, Rósa Lajos,
Tschlögl János, Weiss M. A.

A vezénylő-igazgató:

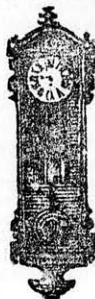
Schön Vilmos.

Biztosítási feltételekkel, díjazabályokkal, valamint mindennemű értesítéssel készsöggel szolgál az igazgatósági iroda (Pesten, Erzsébet-tér 15. sz.) valamint minden vidéki fő- és alügynökség.

Igazolványokkal bíró alkalmas ügynökök és felügyelők előnyös feltételek mellett állandóan szerződhetnek.

Kitünő minőségű és olező órák.

KOHN IGN.

dusan felszerelt, az órelt során jeles híre kapott

óra - raktár

Pest kigyó utca 8.

nagy választékot ajánl mindennemű jól beigazított órákból, két évi kezesség mellett, árjegyzék szerint minden óra a posti kir. fényelőző hivatal részéről ellenőrzéssel jeggyel van ellátva.

Genfi zseb-órák.

Ezüst hengerórák 4 rubinnal	10. 11
" arany széttel, felszükkenő	12. 18
" hölgy órák	13. 14
" hengerórák 8 rubinnal	14. 16
" " dupla fedéllel	15. 16
" hengerórák krist. üv. 4-8 rub.	15. 16
" horgonyórák 15 rubinnal	15. 16
" dupla fedéllel 15 rub.	18. 20. 22
" angol horg. órák krist. üv.	18. 20. 22. 24
" 15 rubinnal	18. 20. 22. 24
" serog horg. óra, dupla fed.	21. 23
" horgony-romentoir, valódi.	
" kengyelűel fogva felhúzandó	27. 29
" dupla fedéllel 15 rubinnal	34. 37
Arany hengerórák, 3 próbás arany, 8 rubinnal	30. 32
" arany köpeny, 8 rubinnal.	34. 36
" hölgyórák 4-8 rubinnal	24. 27
" hölgyórák arany köpennyel, 8 rubinnal.	34. 37
" hölgyórák gyémánttal kirakva	54. 56
" horgony órák 15 rubinnal	35. 39
" finomabb ar. köp. 15 rubinnal	44. 49
" horg. dupla fedéllel 15 rub.	54. 57
" " arany köp.	64. 69. 79. 89. 95
" horgonzóra, krist. üv. arany köpennyel 15 rubinnal	59. 74
" hölgy-horg. óra 15 rubinnal	44. 64
" " kristályfóvoggal	47-51
" remontoirok, valódiak, kengyel nél fogva felh.	15 rub. 69. 79. 89. 99
" " dupla fedéllel. 110, 119, 128, 148. 188	
gaóra minden 24 óra után u. felh.	11
" 8 napra felhúzandó	16. 19. 21. 23
" óra és félóra ütessel	30. 32
" 4 " és negyedóra ütessel	48. 50. 54
" havi regulateur	30. 32
Francia bronzórák, mindenik hétérlőre felhúzandó	20. 25. 35
" minden hétkön felhúzandó	40. 60. 90. 120. 180. 200
Ébresztő 5 frt. órástul	7

Nagy raktár mindennemű 13 próbás ezüst láncokból.

Kurtalánc . . . 3.80, 4.50, 6. 7.8. 10
Ugyanaz hosszú. . . 10. 12. 14. 16. 18. 20
Vidéki megrendelések előre küldött ár vagy utánvét mellett legpontosabban és gyorsabban teljesítenek és a mi tetszésre nem találna, kicseréltetnek.

Órák, arany és ezüstet legmagasabb áron eszerében vétetnek.

Mindennemű igazítások általán feltalált gépek és szerzőimök segítségével a legújabb gyakorlati genfi mód szerint készítenek és igen olezőn számíttatnak.

Pályaszerzőt a párisi kiállításon. A munkás osztály javára. — Munkás óra (Montre Proletaire) kules nélkül felhúzható, igen tartósan készítre, két külföldöz fajban 10 és 12 forintjával. Egyedüli depót Magyarországon és kapesott részei számára csak nálam.

Gyakorlati találmányok.

Eredeti Pompadour arczkenőes (pasta). A híres Pompadour aszonynak XV. Lajos udvaránál, egy szépség-szere volt, mely a világ előtt titokban maradt, s a mely által magának fiatal azt, azaz a bőrnék idősezségét és simaságát egész előre haladt koráig biztosította. Ezen recept később egy főnemese családhoz került, melynek szép arczsine még ma is általános csodálattal. Rix orvosnak sikerült elne, mostanáig legnagyobb titokban tartott receptet birtokába venni, hogy ez az egész világ előnyére megszerezhető legyen. Ezen felülmulhatlan arczkenőes eredménye meghalad minden várakozást, melyről a sokoldalú bizonyítványok szives megtekintés végett mindenkinél elérjészetnek. Ez az egyedüli szer az arcz-kütegok, bőrtakca, seplő és máj-foltok stb. gyors eltávolítására. Ezen jeles kenőcsből egy tégely ára utasítással együtt 1 ft 50 kr.

Igen fontos minden háztartásban a legújabb feltalált **fényesítő-kenőes**, melylyel mindenki a legkényelmesebben s a legszebben kifizényesítheti régi butorait stb. 1 katalya ára, mely elég egy egész garnitúra. 80 kr. Megjegyzendő még, hogy e kenőcs romlásnak soha sincs kitéve.

Fogfájás, bármi nemű, azonnal állandóan megszűnik a legújabb berlini fogcsépek használatánál. A jótállás annyira biztos, hogy nem használás esetében a pénz visszadatik, miért is e szernek egyetlen házból sem szabad hiányoznia. 1 üveg ára 80 krajczár.

A legújabb **megtakarítás** minden háztartásnál, kézművesnél és gazdánál.

Az egészen újja alakított angol patent **közszűrő-gép** által (használatnál minden vágó eszközhöz, úgy szintén üveg-metszésre is) a legnagyobb könnyűséggel, nehány másodpercz alatt a legelősebbre közszűrhetőnek tompa metsző eszközököt, mint például ollót, kést, kaszát stb. Ez bizonyára minden háznál a legnélkülözhetlenebb és legszükségesebb tárgy, s ára oly csekélyre van szabva, hogy e kitűnő pépet bárki is megszerezheti. 1 darab ára, utasítással együtt 80 kr.

Ezüst fénysítő golyó, kitűnő szer minden meghomályosult ércz tárgy újja és fényséé tetelőre, arany- és ezüst-műveseknek nélkülözhetlen. 1 d. ára 10 kr.

Valamennyi óra regulátora a regulált napóra, compassal, mindenkinél a legjobban ajánlható, mert e bizonyára pontos órával minden mechanicus órát megvizsgálhatunk, 1 darab ára, finoman fénysítőre, 25 krajczár.

Mosdó por. E por alkalmazásánál megtakarítunk időt, munkát és pénzt, e mellett a legnagyobbat előny még az, hogy a ruha sokkal jobban kímélhető, mint közönséges készületnél. 1 fontos csomag ára 22 kr.

Amerikai patentírozott biztosító zár, kitűnő szerkezetű, s minden betörés ellen biztos. 1 darab kisebb rendű ára 30, 40, 50 kr., 1 darab nagyobb rendű 70, 90 kr. egész 1 ftig. 1 nagyobb, két kulcsal 1 egész 10 ftig. 1 darab utazó táskára való 25, 40, 50 krajczár.

Gyakorlatiak a nadrág-védők, melyek a nadrágot rossz időjárásban az elpiszkolástól védik. 1 pár ára 20 kr.

Angol ollók a legjobban aczéllból,

1 százbó olló, a legfinomabb, 25, 35, 45 kr. 1 slingstől olló, a legfinomabb, 20, 30 kr. 1 ollóélez 10 kr.

Nagy előny nyujtanak a legújabb **gépírók**, megkíméltetnek az unalmas hogyezéstől, s biztosak lehetünk az ón hegyének eltörése miatt. 1 db. fába foglalva 10 kr. Csontba foglalva 15 kr. Tolltartóval és készel 90 kr. 1 megtöltött tok, mely 3 hónapra elegendő 10 kr. 1 darab unióradirgummi ón és czink számára 5 kr.

Kitűnő fénymáz, kautschukkal vegyítve, hogy a bőrt tartassá tegye. 1 katalya ára 15, 30 kr.

Legújabb Ligrone-zsebtűzszerszám, a leggyakorlatibb a maga nemében, nem dohányszőlnek az ajánlatos, közönséges tűzszerszám kollektos kis formájában egy lámpával egyesítve, mely néhány órai égőanyagot felvesz, úgy hogy gyakran előjövő alkalmakban hamar világot gyújthatni. A csekély ár gyors torjlesztésre van számítva. Egy db ára 50 kr.

Perzsiai hajnövesztőszert, mindál szürke hajak rögtön zetszés szerint barnára vagy feketére festhető, s egyszerűságra a természetes frisseséget visszanyerik. Növényekből készítették s tökéletesen ártalmatlan. Egy csomag utasítással együtt 2 ft.

Polyékony enyv. Minden háztartásban nélkülözhetlen, miáltal a különféle, a háztartásban előjövő apróbb hibákat magunk igazíthatjuk. Ez enyv évekig eltehető, és hidegen alkalmazható. Egy üveg ára 25 kr.

Legújabb rozsdapor, jótállással. Minden rozsdafoltok eltávolítására vízszoból, selyemből s más kelmekből, ugyszintén aczéll- és vastárgyakból. Egy csomag 35 kr.

Legjobb borotvákés-pasta. Ez által a borotvakészürlés szükségételen lesz. Egy katalya 25 kr.

Szabályozó, a tollat minden kézhez és papírhoz igazítani, hogy ugyanazon tollal a legfinomabb és legvastagabb vonásokat lehet végezni. 20 db 24 kr.

A lábakat nedvességtől megóvni. Mindenkinél ajánlatos, mert ez az előszükség szolgálat. A Metzger-féle kitűnő bőrkészítésmódnál, mely a bőrt puhává és áthatlaná teszi, úgy hogy hosszabb járklás után a nedvességben a nedv behatása nem érezhető, és a czelnak legjobb mértékben olégtétetik. Egy üveg 60 kr.

Angol bőrfénymáz, minden bőrnék hajlékonyságot adni és egyszerűságra fénysíteni. Egy kis üv. 25 kr. nagy 45 kr.

Általános tisztító por, melylyel minden érczet, arany, ezüst, pakfog, aczéll és rezet tisztítani és fénysíteni lehet. Egy katalya ára 20 krajczár.

Villanos fogkefék, melylyel minden fogkeféhez vagy egyéb gyógyszer nélkül (egyedül tiszta vízzel) a fogakat tisztán, feléren, szagtalanul és épségben tarthatni. A nagy forgalom előrése végett egy darab ára csak 60 kr. tétető.

Párisi egyetemes ragasz, nem csak az üveget, porzellánt, követ, taktókot, fát stb. leggyorsabban akként megragasztani, hogy az elválhatlan legyen, hanem különféleket egyesítésére is, például: fát érczettel, üveget porzellámmal, stb. úgy hogy egy testő váljék. Pakétja ezen, minden háznál nélkülözhetlen szernek csak 10 kr. **Ugyanezen ragasz**, folyékony állapotban, igen kiadó, egy üveg 30 kr.

Levelpécsebtályogok, melyek kényelmességük, olcsóságuk és biztos ra-

gaszuk miatt az ostyák és pecsétviasz föltt előnyvel bírnak, legfinomabb minőségben, zetszészerinti czéggel, czimrel, névvel vagy monogrammal, 500 drb 1,80 1000 drb 2 ft.

Valódi angol tolkécek, 1 drb 2 készel 20, 30, 40 kr. 3 készel 50, 60 kr. legfinomabb 8 készel 60, 70, 90 kr. 1 ft. 4 készel 80 kr. 1,20 kr.

Bilvéstés festés. Legnagyobbat könnyűséggel lehet egy perczen a legkülönbözőbb festményekre, ugymint csoportokat, virágfüzereket, csokrokat, állatokokat stb. mindenféle tárgyakra kivétel nélkül, például fára, csontba, üvegre, bádagra, porzellámra, bőrre, kőre, papírra átvinni. Ezek alkalmak mindenféle házi tárgyak felzsisztósára, és különösen ajánlatos iparosok számára. Darabja ily képeknek, 2, 3, 4, 5, 8, 10 kr. Egy üveg átviteli lak 20 kr. mely 500 drb átvitelre elegendős.

Legelsőbb helyről szábadakozott méreg, cecerek, pakányok, hőr-csögök és vakandok kiirtására. Az előadás jó állás mellett történik. 1 nagy fléshelenczo 1 forint.

A dió-olaj, a legjobb, hogy a haj ruganyosságában megtartassák és a világos vagy szürke haj sötétre festessék, a vegyési készületek mind ártalmak. Van szorenesém a nagyérdemű közönséggel tudatni, hogy hamisítlan, friss, kétszeresen fínomított dióolajból raktaram van. Egy kis üvegecske ára 25 kr. nagyobb 45 kr.

Gyökéres szer a tyúkzemet legelőbb 8 nap alatt nyomtalanul kiirtani. Ezen ujjonnan feltalált szer felülmul minden oddigit, és ezért jótállás mellett adatik el. 1 katalya használati utasítással együtt 40 kr.

Cs. kir. szab. pecsét-zsappan, mely bármi néven nevezendő pecsétet minden kelmekből kivétel nélkül néhány pillanat alatt eltávolít. Ezen új készítmény hatására névze felülmul minden eddigi hasonló gyártmányt, minthogy a legkényesebb szint is sötétlenül banyja, és azonnal megszáradva, szag nélkül marad. A kesztyűk tisztítására is különösen ajánlható. 1 üvegecske utasítással együtt 40 kr.

Valódi áttisztó Glycerin-zsappanok a legfinomabb illattal. Egy közép-nagyságu db ára 15, nagyobb 25. 1 tégely valódi lótarajzsír hajpomádé 30 kr. 1 darab valódi lótarajzkajet 30 kr. folyékony glycerin zsappan 1 üveg 25 kr. glycerin eréme a test tisztántartására, 1 üveg 45 kr., ugyszintén minden egyéb bel- és külföldi illat- és toilet-szerek nagy választéka.

A kitűnő szobupalló fénysítő paszta (mégaváj), mely a pallónak a legzebb fényt kölcsönzi, s tartósságra névze minden eddigi egyebet felülmul. Egy katalya ára, mely elegendő egy szobára, 1 ft. **Szagtalan, vízzelhatlan ügybetétek**, meggyártására az ágyneemiek átázásának gyermekoknál, betegoknél vagy gyermekoknál használatos. 1 darab ára 90 kr. 1,20, 1,50, 1,70 kr.

Legkíméletesebb szer a svábhogarak gyökéres kiirtására. 1 katalya ára 25 kr. Egeszen friss feregor, mely minden alkalmatlan feregot kiirt. 1 üv. ára 20 kr. nagy. 35 kr. **Valódi Hartmann féle polska irtószert**. E szer használatánál nemesak a fereg lesz tökéletesen és örökre kiirtva, hanem a további fészkelés is egészen meggátoltatik, miért is e szer az egyedüli jószág e neomban. 1 üv. ára 30 kr.

Óvás. Miután nevezett cikkek hamisítottak is szoktak, figyelmeztetni hátkorkodom, hogy a valódi nevezett tárgyak egyedüli áruháza alulirt raktárban létezik. Mindenemű bizományok elfogadtatnak, s gyorsan és jutányosan teljesítetnek. **Arjegyzékek** a raktárban található mindenemű tárgyakról ingyen adtnak ki.

Friedmann A. első ausztriai bizományi üzlete Bécsben. Praterstrasse Nr. 26. Pest, 1868. Nyomatott Emich Gusztáv m., akad. nyomdászánál.

Tata 2 ft 50; Horváth Titusz Sz. Ódorfa 8 ft; Magyar kassói Brassó 5 ft; Burián Ignác Pozsony 5 ft; Mocsáry János Belatino 5 ft; Kocseth Mátvás — 5 ft; Balla József Krassó 5 ft; gr. Haller György Ugra 5 ft; Rosenberg S. Eperjes 2 pl. 8 ft; Lehoczky János Szentmár 4 péld. 11 ft 50; Szabó János K. Oroz 5 ft; Morvay Antal pleb. — 4 ft; Vojnita-Szassita Mária Szabadka 8 ft; Göllner Antal Fogaras 8 ft; Oroz Alajos honv. hadn. Názsegy 5 ft; Czéhmeator János honv. főhadn. Lugos 5 ft; dr. Fekete Alajos honv. főhadn. — 8 ft; Savoboda Ferenc — 8 ft; Markovits Gyula Zsena 8 ft; Baróthy József ref. s. lelk. Udvari 4 ft; Balogh Mariaka Fadd 8 ft; Hornyánszky Lajos Pésmánd 2 ft 50; Kassa Sándor F. Kövesd 4 ft; Nagy Károly Bakóca 4 ft; Hancsok Lendi Dettva 4 ft; Lederer János — 2 ft 50; Thurzó János N. Szahutya 2 ft 50; Balogh József Debrecen 5 ft; ifj. Bácsi László — 5 ft; Demeter Jánosné — 5 ft; Gulyás Józsefné N. Károly 8 ft; Arany Sándor Debrecen 4 ft; Telegdy Ilona — 4 ft; Nagy Lajos — 2 ft 50; Szesztina Lajosné — 2 ft 50; Farkas Károly — 2 ft 50; ifj. Zagyva Imre — 2 ft 50; özv. Soós Ágnesné Pest 2 ft 50; Bősörmenyi Wargha Sándor Zeida 5 ft; özv. Kolb Ádámné Szeged 2 ft 50; Csizsár Szíveszter 4 ft; Kovács József Kunagota 5 ft; Szepessy József Karancsag 2 ft 50; Szahmáry Ferenc Alvinc 2 pl. 6 ft 50; Pongrács Aladár Andrásfalva 4 ft; Szinyey Valéria Jernye 4 ft; Berzeviczy-Szinyey Anna Berzevic 2 ft 50; Erdélyi Ferenc Eperjes 2 ft 50; Gosztányi Ferenc F. Bátor 4 ft; Winkler Gyula Nágoec 2 ft 50; Sady János — 2 ft 50; Fábán József Egerbegy 5 ft; Társzky János Verbovec (Horvátország) 4 ft; Mihájlivics Ádám Buziás 2 ft 50; Nedecszy István — 2 ft 50; Tinoga József 2 ft 50; Prodanovics Ignác — 2 ft 50; Mály Ferenc — 2 ft 50; Fejér József — 2 ft 50; Toszt Károly — 2 ft 50; Grand Miklós — 2 ft 50; Gáspár Péter Fikatar 2 ft 50; Lovász

Gyula Szinerezeg 2 ft 50; Prepeliczay Gyula — 4 ft; Klein György Buziás 4 ft; Müller József — 4 ft; Csiky Manó — 4 ft; Kassay Antal Dolha 2 ft 50; Hügel Otto könyvtáros N. Várad 10 pl. 63 ft; Báchi Sándor honv. százados N. Várad 8 ft; Knznerics Mihály lelkész K. Tarján 8 ft; Miskolczy Nándor Ó-Palota 8 ft; Makrai Ferenc — 8 ft; Berbenec Simon Palota 8 ft; Patnik Béla gyűjtő Lenbusest 8 ft; Déle-Vaux László Lopusink 5 ft; Micsz Károly Temesvár 5 ft; Szivós András Lugos 2 ft 50; Papházy István Lenbusest 4 ft; Graf Károly — 2 ft 50; Pausz János Obobalunga 4 ft; Hollenda Mihály Bunya 2 ft 50; Somogyi Antal — 2 ft 50; Hartsovitse Sebők Dobrest 2 ft 50; Jovitzas János Klodova 2 ft 50; Turay János Pest 4 ft; Seiler Henrik Szombathely 5 ft; Sebők Imre Pest 8 ft; Fraenkel Bernát Ungvár 8 ft; Kornis Drása Mikája 3 ft; Pogány Albert Ó-Beretyén 5 ft; Hokus János K. Ujfalva 5 ft; Roncsik Sándor r. lelk. N. Medgyes 2 ft 50; Mokcsay János Mokcsán 5 ft; Feklich József Ludbreg 5 ft. (Folyt. köv.)

A szabadságharc emléke első pénz-alapjára külön adakoztak :

(IX. Közlemény.) Ács György iparos Simonytornán 30 kr; özv. Fekete Gaborné sz. Baranyi Eugénia 3 ft; ehhez adva az utolsó közleményt 235 ft s két ezüst tallárral, a fűszerez: 238 ft, 50 kr e 2 ezüst tallár.

Hibajavítás: A 6-ik közleményből dr. Láng Frigyes mint gyűjtő és 5 fital előzetű neve kimaradt. Szalacsy-Kuro Julia helyett hibásan Karva volt szedve a 15-dik számban.

Ujdonságok.

* (Budavár bevételének 19-ik évnapját,) máj. 21-én ez évben is megünnepelelték kegyelccel és hazafúi buzgósággal. A menet, mely az ostromban elesett bajnokok hamvainál volt levorandó a hazafői elismerést és kegyeletet, a Horváth-kertből indult ki, nemzeti zászlókkal, ünnepeles komolysággal, folyton szaporodva. A temetőben a virágok s tölgykoszorúkkal feldíszített sirok felett Csiky meleg emlékbeszédben elvonott föl a nyugvó hősök emlékét, kik vérükkel válták meg a nemzet akkori vágyát. Utána Zulavsky szólt, beszédében megemlékezvén egy élő-halotról is — a lengyel nemzetről, mely csörgő bilincseivel fájdalmait hallatja. A gyászünnepelet a „Szózat” elnöklése zárta be.

* (Széchenyi szobrával,) melyet az akadémia palotája előtt készíltnek föllátni, csak kevesen vannak meglegedve, s a lapok közül is csak egy-kettő veszi pártfogása alá. Nem is monumentális mű ez, s az alak előállítása sem sikerült. Fáradsan dül támasztékalos, mintha lábait nem bírná. Az akadémia palotájában van kiállítva, hol sokan nézik. E szoborra pályázat volt hirdetve. Az első pályázat után, bár Izsó mintája mellett sokkal több művészi előny harcolt, Engel nyerte meg az első pályadíjat. Akkor úgy volt, hogy újabb pályázatot hirdettek. De nem hirdettek, s hosszabb fontolgatás után Engel tervét fogadták el. — Úgy látszik, hazánkban eddig a szobor-állításban Debrecennek van legtöbb szerencséje. — Az ott felállítandó Csokonai-szobor mintája, melyet Izsó készített, s lapunkban is bemutattuk olva-

sóinknak, o napokban érkezett meg München legelső öntődjébe, hol a legnagyobb elismeréssel találkozott, s művésze tehetségét igen hízolgo elismerésben részesíték. Izsóruul levén szó, megemlítjük, hogy az általa készített Pákh mellszobrát nem fogják a siremlékre helyezni, mint tervezve volt, hanem a muzeumban helyezik el, hol nem csak mint az érdemdús író szobra, hanem mint művészileg sikerült szobormű is, nagyon helyén lesz. Pákh siremlékére oly tetemes összeg gyűlt egybe, hogy o szobor nélkül is diszes emléket lehet állítani; eképe megóvják a szép szobrot az idő viszontagságai elől.

* (A magyar írók segélyegyletének évkönyvéből,) a titkárijelentés után kiemeljük a következő adatokat, melyek a humanitás s az irodalmi munkáság tisztelőtlenek emelt intézmény gyors felvirágzását bizonyítják. 1861. végén — midőn megalakult — 11,000 ft. volt az egylet alaptőkéje. 1862. végén az egylet összes vagyona már 50,030 ft. 38 krt, 1863. végén 97,248 ft. 34 krt. 1864. végén 102,357 ft. 71 krt, 1865. végén 117,627 ft. 8 krt, 1866. végén 120,860 ft. 60 krt. tett. — E vagyonnal megfelelőleg emelkedett az egylet tevékenysége is, célja teljesítésében. 1861-ben csak 200 ftoft fordíthatott segélyre; 1862-ben már 3078 ft. 61 krt, 1863-ban 4626 ft. 26 krt, 1864-ben 4869 ft 92 krt, 1865-ben 6009 ft 93 krt, 1866-ban 5824 ftoft adott ki, — ide nem számítva az úgynevezett segélykölcsönöket.

* (Egy igen kedves kis könyvre figyelemfelhívjuk olvasóinkat, melynek magyar nyelven megjelent

a természet minden barátját úgy, mint a nemesb élvezetet kereső ifjuságot egyaránt örömmel tölthet el. E könyv szerény címe: „*A kis lepkegyűjtő*”, a lepkészet kézi könyve, különös tekintettel a Magyarországon s főleg Budapest környékén előforduló lepkefajokra és gyűjtésükre. „A szép című könyv 173 lepkefaj, hernyó és lárvá pom-pán színezett, természetű képével s némely más szükséges ábrával van ellátva, s a mi belértekét illeti, szerzőnek e tereen való szakavattsága után ítélve, azt bizonyára természettudósaink is figyelmükre fogják méltatni, mi pedig alkalmilag egyik általános és érdekes részét fogjuk la-punkban megismertetni. Végül megjegyezzük, hogy e jóra való könyv szerzője ifj. Emich Gusztáv, lapunk kiadójának fia, kinek nemcsak hazai nyomdászatunk emelése tekintetében vannak kiváló érdemei, — melynek az európaszerre kitüntetett „*Bécsi krónika*”-nak nagyrésztben ő általa eszközölt nyomatászi létrehozása, hanem a ki az irodalom terein is — elég szerényül álnév alatt — már régebbi idő óta foglalkozik, különösen, mint zenei kritikus.

* (*A delegációk*) szeptember hóban ülnek össze, és pedig, mint a hir mondja, újra is Bécsben.

* (*Dr. Oroszhegyi Józsa érdekében*), kit oly váratlan szerencsétlenség sújtott, egyik erdélyi lap meleg felszólalást tesz közzé. Oroszhegyi Józsa 48-iki szabadsgharcunk egyik tevékeny részese, szelhetőt állapotban, e pillanatban kifosztva mindenéből, nélkülözésekkel küzdve várja honfitársai segélyét. Testben lélekben meg van törve, nem emlékezik vissza semmire, nem tudja hol, merre jár, nem tudja, mi az a Cyprus sziget, hol pedig a török kormány megbízása folytán főorvosi minőségben éveken keresztül működött. Ott szenved Budán egy szűk szoba nedves légkörében; barátjai — a jó napokból — ma már kevesen látogatják, a honvédségélyző egylethez is hasztalan folyamodtak addig némi segélyért, mely pedig ha később jön, meglehet, hogy egészen későn jön. Utközben, midőn a szélhűdés utólrta, gonosz kezek kifoszták pénzéből, melyet külföldön takarított meg magának, s ezen felül három láda padgyászta is elveszett. Kezi győgytárát próbálta eladni, hogy első szükségéit fedezhesse, de nem akadt vevője. Dolgoznék jó szívvvel, de nem tud, elfeledett írni, olvasni, valami kinnozza agyát, melytől nem bír menekülni. Keveset eszik, mert nem bírja álcsonjtait. A császár-fürdő jó hatással lenne állapotára, de még nincsen a ki bejuttassa. A pénzbeli adakozások gyűjtését a „M. P.” 25 forinttal megkezdte. Adományokat mi is köszönettel elfogadunk.

* (*Vetter Antal egy cikkben figyelmezteti a kormányt*), hogy a küszöbön álló honvédelmi reformokat már most is fogantatba lehetne venni. Szükséges szerinte magyar nyelvű szabályzat előleges elkészítése; ez sok időt vévén igénybe, kívánatos, hogy már készen legyen akkorára, ha szükség lesz rá. Ohajait ezenkívül következőkéül formulázza: Adassék vissza a Ludoviceum eredeti rendeltetésének, készíttessék humánusabb hadi törvénykezés, fektettessék a heligazgatás a legegyszerűbb el-

vekre, végre legyen az öltözet és felszerelés csi- nos és tartós, nemzeti, de lehetőleg olcsó.

* (*József nádor szobrának felállítása*) a városi közgyűlésen szönyegre kerül. E szobor évek óta befödve áll a városház udvarán. Azért nem állítják föl, mert a szent István-rend diszköntésében van, melyet Magyarországon sohasem viselt. Az a kérdés: hogy felállítsák-e így, vagy új szobrot készíttessenek.

* (*Balassa tanár*) huszonöt éves tanárságának jubileuma alkalmából 10,000 forint alapítványt tett, melynek kamatait négy szegény sorsu orvostanhallgató fogja huzni.

* (*A képző műv. társulat*) szombati közgyűlésében hosszas vita után elhatározzák, hogy jövőre jelsz külföldi művek kiállítását is eszközölni fogják ugyan, de pénz nem lévén — egyelőre külföldi műveket nem vásárolhatnak. Gr. Zichy Jenő azonnal följánlotta, hogy Kaulbach kartonjait saját költségén ide és visszaszállíttatja. Az elnök jelentéséből kiemeljük, hogy 133 alapító és 655 rendező tag van. A sorsjáték kedvezőleg sikerült, s eddigelé 10,852 ftnyi bevétele van. Választmányi tagokká választák: Márai Sándor, Reményi Ede, Zichy Jenő urakat. Szerkesztővé Maszák Hugót.

* (*A sajtóbírótság jelentést intéz a képviselőházhoz*) Bőszörményinek megtörtént elíteltetése iránt. Heckenast kiadó pedig felszólíttatott, hogy a törvényes határidő alatt a „Magyar Ujság” számára új szerkesztőt jelentsen fel. Bőszörményi egészege már megjavult.

* (*Az állatkert új és legérdekeseb lakója*) a zsiráf, melyet a napokban hoztak el Schönbrunból. Az állatkertben folyvást sokan nézik. Gyönyörű, élénk állat. Még nem igen jár a szabadban, ben van egy külön teremben; ott bálul hozzá fel a közönség, ott bálul ő le a közönséghez. Szénája s abrakja — hova ez állat lenyul — oly magasan áll, hogy lajtorjával másznak oda.

* (*Nagy szerencsétlenség*) történt vasárnap este az Orczy-kert mögött. Egy ott járó embert négy mészáros kutya megtámadott. A zajra és a megtámadott kiáltozásaira két pénzügyőr sietett elő, s egyik ebet lelővén, a másik hármat olüzték. De a megtámadott már a földön vonaglott, szétmarcangolt arccal és tagokkal. A Rókuskórházba vitték, hol még meg tudta mondani, hogy Schmidt Mórnak hívják, Aradról való és zongoratanító; ezután iszonyu kínok közt meghalt. Esti 8 óra után történt a szerencsétlenség, oly időben, midőn még alig mult el az alkonyat. Hasonló esetek a legelhagyottabb vad vidékeken sem történnek s ez a főváros közvetlen közelében történt.

* (*Görgei Artur*) a lánchidatársulat igazgatójává választott. A legszomorubb emlék összekötetésében a legdiszeso emlékkal, jegyzi meg egyik lap.

* (*Honvédségélyezés Zágrábban*.) A „N. Pozor” a napokban azon közlést hozta, hogy több ismeretes előkelő zágrábi lakos nevezetes aláírásokat tett a honvédek felségélyezésére; de a gyűjtések betiltattak.

(Folytatása a „Melléklap”-on.)